Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

Кіиранди 12 ИЮЛЬ 1959 шу № 56 (2268) Мах 20 коп.

Майрра балхашта юкъе кхахьа керда оборудовани болх беш йолча станокаштеи машинаштеи модернизаци е, технологически балхаш эргадоахаш тоаде, балхаш деш йолча машинехи кхоачамехи пайда дикагІа эца!

(Болхлошкен, колхозникашкен, советски интеллигенцеген, Советски Союза беррнгача къахьегамхошкен ССКП Центральни Комитета Пленумо даьча Кхайкарал тІара).

ТОЛАМЦА КХОАЧАШДЕ юртбоахама балхаш

ССКП XXI съезда а июньски Пленума а решенеша дог ураоттадарца доккхий толамаш а доахаш, цар сийна шоаш тІаийца социалистически декхараш тІехкхоачаш а деш, ворхІ шерарча плана хьалха хьинаре кхоачашдеш боахк вай берригача мехкара къахьегамхой.

Из гойт СССР-а Министрийн Советерча Центральни Статистически Управлене беча хоамо. Цо йоах: хьалхарча ах шера 2 миллиони 581 эзари тонн дулх ийцад план 135 процент кхоачаш а еш, из да соахкарча ах шера ийцачул 815 эзар тонн дукхагІа; 2 миллион тонн, е 20 процент соахкарча ах шера ийцачул дукхагІа а эцаш, 11 миллиони 805 эзари тонн шура ийцай; фуаш, соахкарча ах шера ийцачул 1 миллиарди 32 миллиони, е 31 процент дукхагІа а эцаш, 4 миллиарди 331 миллиони ийцад; тха, соахкарча ах шера ийцачул 34 эзар тонн, е 17 процент дукхагІа а эцаш, 236 эзар тонн ийцад.

Уж тайна доккхий толамаш дахар вІаштІехьдьаннад, вай мехка бахача къахьегамхоша шоаш хьегаш дола къа шоашта хьегилга кхетадеш хиларах, мехка юкъара боахам сихагІа тоабича берригача мехкан пахан дукхха а дикагІа долча дика кхетадеш вай социалистически мехкара къахьегамхой боландаь.

Вышневолоцкерча кІадаш деча фабрике болх беш йола нов. Гаганова Валентина Ивановна дукхагІа алапи а телаш дикагІа йолча бригадера, алапи кІезигагІа а телаш вогІа йолча бригаде яхай болх мишта бе беза хьокхам бала. Цо из балха тІехьа йиса хина бригада, дика болх беча хьалхарча бригадана тІехьакхеяьй. Цу гІулакхо цІаькха а бахьду Н. С. Хрущева июньски Пленуме аьнна дешаш — кулгалхо дикеи вои хилар да промышленни а юртбоахама а предприятей болх дикеи вои лелар.

Доккхий хьокхамера толамаш доахаш нах дуккха а ба вай мехка. Харьковски областерча «Борки» яхача опытни боахама котамашка хьожаш йолча В. Ф. Сидора дош деннад, уьх шера 6000 котама гІулакх а де царгара 1 миллион фуаш а гулде аьнна. Ше денна дош кхоачашду цо. Хьалхарча ах шера Сидорас 533 эзар фуъ гулдаьд.

Вай Нохч-ГІалгІай АССР-ча къахьегамхоша а даьхад ворхІ шерарча плана хьалхарча шера декхараш кхоачаш а тІехкхоачаш а дара доккхий толамаш.

Нохч-ГІалгІай совнархоза а республика а промышленноста ах шера план ханал хьалха 24 июне йисте яьккхай, царца химзаводеи, «Малгобекнефтеи» ши кІира хьалхагІа а йоаккхаш. Духхьала совнархоза предприятешка 3000 рационализаторски предложени 5 бетта юкъеяхьарах 10 миллион сом пайда хиннаб.

Юртбоахама продукци яккхар лаьх а даь, Іаьдала дулхи, шуреи, фуаши, тхан дІадалара план ханал хьалха тІехкхоачашйир Шелковской, Каргалински, Наурски, Сунженски, Назрановски районаша.

ТІехьарча хана юрта боахама балхаш дика кхоачашдаьд Гудермески районо. Цо ка бола ялат хьаькхари ардари къьста а долаш, дика чу а йица, Іаьдала из дІадалара план республике эггара хьалхагІа жа из кхоачашхулга.

Ер цхьа болх бича ер шоллагІа бар берг6а, тІаккха кхоалагІа бар берг6а, яхаш аргІаш ехка мегаргъяц балхашта. Цу тайнарча аргІаша цхьа болх кхоачашбу вожаш дерригаш а кІалдут. Балхаш агротехнику яха ха хьаоттарга хьежжа тІехьа-хьалха ца долчйташ де деза. ХІанз ка бола ялат хьакха, арда, Іаьдала доагІар дІадала, сихха ялат аьрдачара ча ноажъзара а даькхха лаьтта аха, хьажкІашта, баьца даарашта гІулакх де, иштта кхы а дуккха балхаш да цхьатарра де дезаш. Уж деррига а балхаш кхоачашде, деррига а болхлой а машинаш а, балха дукхалгеи лоархІаме хиларгеи хьежжа дІанийсье еза.

Вахаро хьахьокх, балха хьалхле лелаераша сагато, уйла ерга хьежжа, цар болх вІашагІболларга хьежжа, цар болх вІашагІкхоачашхулга.

Мехкарча хьайбаш леладерий боккха толам

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕРЧА ЦЕНТРАЛЬНИ СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНЕ ХОАМ

Юрта боахамерча къахьегамхоша, ССКП XXI-тІча съезда решенеша оттаяь ворхІ шера плана заданеш ханал хьалха кхоачашъе аьнна шоаш тІаийца декхараш кхоачаш а деш, хьалхарча ах шера дикка толамаш даьхад доахан дебадеши, хьайбай продукташ дукхагІа йоахаши, шаччахьалкхенга йоккхаши.

Ах шера йола дулх эцара план 135 проценти, шура — 108 проценти, фуаш — 116 проценти, тха 108 проценти кхоачашъяьй.

2 миллиони 581 эзари тонн (дийна долаш эзаза) дулх ийцад шаччахьалкхено, вешта аьлча соахка хьалхарча ах шера ийцачул 815 эзар тонн е 46 процент дукхагІа. ДІадахача ах шера 3-зза таргга дукхагІа ийцад дулх 1953 шера цу ханнаца кийчдаьчул а ийцачул а.

11 миллиони 805 эзари тонн шура ийцай, вешта аьлча соахка хьалхарча ах шера ийцачул 2 миллион тонн е 20 процент дукхагІа. ДІадахача ах шера 2,5-зза дукхагІа ийцай шура 1953 шера цу хана кийчъьчул а ийцачул а, хІаьта бІарччача 1953 шерарчул 1 миллиони 159 эзари тонн дукхагІа а ийцай.

4 миллиарди 331 миллиони кийчдаьд фуаш, вешта аьлча соахка хьалхарча ах шера кийчдаь хинначул 1 миллиарди 32 миллиони фуъ е 31 процент дукхагІа. БІарччача 1953 шера ийца хинначул 1,7-зза дукхагІа ийцад фуаш ДІадахача ах шера.

236 эзар тонн тха ийцад, вешта аьлча соахка хьалхарча ах шера ийцачул 34 эзар тонн е 17 процент дукхагІа, хІаьта 1953 шера иззамиссел йолча хана чухь ийцачул 1,8-зза дукхагІа.

ДІадахача ах шера хьайбай боахама даьхача толамаша тешал ду, 1959—1960 шерашка хьалхьа боахам дегІабоалабара йолча контрольни цифрашка оттаяь заданеш ханал хьалха кхоачашъяра новкъа мехкарча колхозашеи совхозашеи эггара хьалха баьккха боккха гІа из хиларг.

СССР Министрий Советера Центральни Статистически Управлени.

ССКП ЦК Пленума Кхайкарала жоп луш

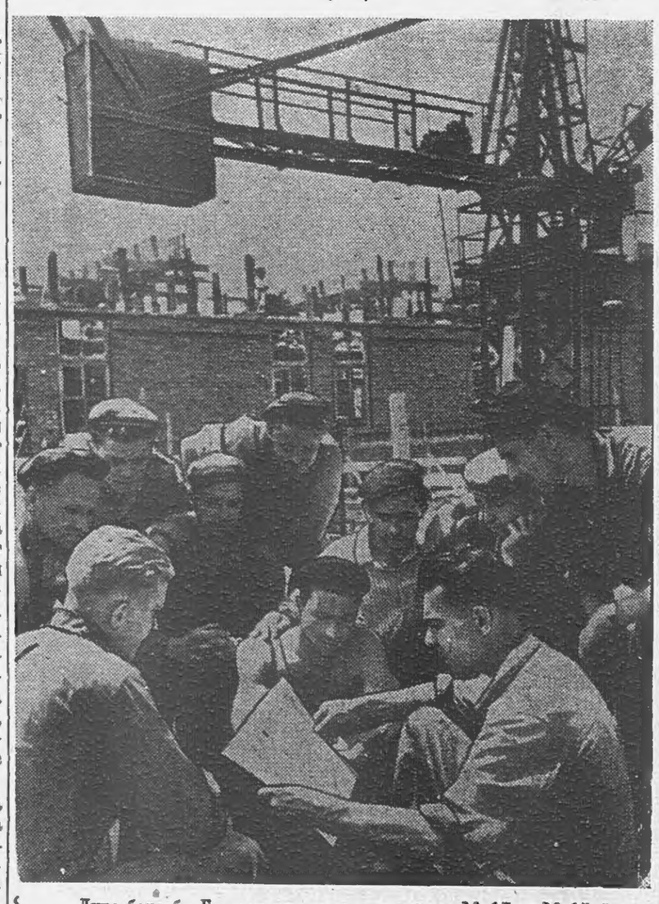

Дика болх бу Грозненски химически заводе № 17-а, № 15 йола корпусаш хьалъеш йолча Шурыгин Василий Фроловича плотникий бригадо. Из бригада совнархоза строительства Управлене дикагІа лоархІаш я.

Плотникаша шоашта хьалхашка хІара бетта производственни план тІехкхоачашъе, аьнна декхар оттадаьд, из цар сийленца кхоачаш а ду. ССКП ЦК июньски Пленума сийна къахьегама вахте а этта июнь бетта производственни задани 175 процент кхоачашъяьй бригадо. Къьстта дика болх бу плотникаша В. Н. Комаровске, П. Сыроежкос, Н. Петлюка. Болх дика вІашагІболла ховш а, говза плотник а хиларал совгІа дика агитатор а ва бригадир В. Ф. Шурыгин.

Сурта тІа: бригадерча плотникашта ССКП ЦК Пленума материалаш ешаш воалл бригадир В. Ф. Шурыгин.

Сурт а текст а П. КАТАКОВА.

Нефтяникий дош

ССКП XXI съезда исторически решенеша дегаш гІоздаьхача тха бритадо денгара-денга мехкдаьтта дукхагІа доаккхаш хьинаре къахьег ужх шера.

Мехкдаьтта даккхара ерригача промыслови бригадашта хьалха хиларах февраль бетта денз «Малгобекнефта» НПУ а управлене профсоюза промыслови комитета а карара-кара тела ЦІе байракх лелаю тха бригадо.

Къьстта чІоагІъелар тха нефтяникашта юкъера яхь ССКП ЦК Пленумага кийчлуча а цо болх беча а деношка. Бригадо ханал хьалха ах шера план а кхоачашйир, Даьхенна планал совгІа эзараш тоннаш мехкдаьтта а делар. Ер шу доладелча денз къьаьнача скважинашкара доаккха мехкдаьтта хІара деннеи буси 19 тонн совдаьккхад тха коллективо. Из тхона карагІдаьннад тха тайп-тайнарча къамех латтача мехкдаьтта доаккхача а скважинашта лаьттан кІалхара ремонт еча а операторийн кхы специалистийн коллективо барт тайна хьинаре къахьегар бахьан долаш.

Ужх шера бригадо 34 геолого-технически мероприяти кхоачашъяьй планах 18 мара йоацача. Плано лерхІарел совгІа шийн инициативах бригадо дукха гІулакхаш кхоачашдаьд. Масала, № 449/7 йолча скважине кхачалка станок дукхагІа низ болчунца хийцай. Из бахьан долаш деннеи бийсаннеи 3 тонн дукхагІа мехкдаьтта доаккх. Дукха да кхы а боккхача лоархІамера гІулакхаш. Уж бахьан долаш ужх шера 6 бетта 1328 тонн дукхагІа мехкдаьтта даьккхад бригадо, хІаьта плано дерригача шера совдаккха лерхІар 1000 тонн мара дац.

Шерра лелаю бригадо шоалагІа мехкдаьтта даккхара методаш. Болх беш йолча къаьнача скважинашкара доаккхаш долча мехкдаьттах 80 процент цу методаца доаккх.

Бригаданна карагІдаьнна дика гІулакх лархІа дезаш да ремонт дикагІа яр бахьан долаш скважинашта еча ремонтий юкъ соахкарчул 3,4 ди дуккхагІа йІаьхьяр. ХІаьта плано лерхІар 1 ди мара дацар.

ХІанз ужх сахьате гурахь а Іай а шийн лерттІа болх бергболаш скважинаш кийчъе йолаеннай бригада. Болх ца беш латта № 463/7 йола къаьна скважина болх бе йолаялийта кийчлуш а да тхо.

Коммунистически къахьегама бригада, аьнна цІи тиллийта къовсам лоаттабеш я тха бригада. Из сий дола цІи яккхар духьа шоай низ ца кхобеш къахьег тха берригача болхлоша. Къьстта хьинаре болх бу мехкдаьтта доаккхача операторашна Н. И. Машенцевс, В. Ф. Чуприковс, Г. А. Ткала, Д. Мамирговс, операторий помощникаша Д. Зимовеца, Р. Мамирговс, замерщицаша З. Чернявскаяс, А. Прибеженкос, иштта кхыбараша а. Йоккха къахьегама овсарал йолаш болх бу скважинай лаьттан кІалхара ремонт еча хордоевеи Чапыгинен сменашкарча операторашна.

ССКП ЦК июньски Пленума решенешта а Кхайкарала а жоп луш тха бригадо дохаргдоаца дош лу болх кхы а дикагІа, кхы а йоккхагІа къахьегама овсарал йолаш бе а цунца ворхІ шера план 5 шера кхоачашъе а, коммунистически къахьегама бригада, аьнна цІи тиллийта а.

Ф. КОЛЕСНИКОВ,
«Малгобекнефта» НПУ орден, лелаеча промысла 1-ча бригада мастер.

10—12 балха дийнахьа силос кийчъергья

Дукха балхаш да хІанз «Дружба» яхача колхозе де дезараш. Хьийкъад ялаташ, дІадоладеннад хьайбашта доакъар Іалашделга, ца хаддаш гІулакх де деза хьажкІаштеи гидуаргаштеи.

Колхоза хьалхашка латта аргІан декхараш шоаш дувцача хана хІанз силос кийчъеш йолча бригада бригадира нов. Хамхоевс а кхыбараша а дош делар Пленумо даь Кхайкарал хьаллоацаш 16-ча июле силос кийчъяь яккха. Шоай дош сийленца кхоачашдеш боахк колхозникаш.

Бакъдар аьлча, хала-м да цига болх бе, хІана аьлча гоннахьа лоамаш да, цхьадолча деношка йоачаш латт. ХІаьта а 120—150 процент кхоачашъю колхозникаша балха нормаш. Царех ба Нальгиев БейІаьла, Беков Хьажа-Мурд, Оздоев Хасолта, иштта кхыбараш.

Дика къахьегарца белгалбаьннаб 65—70 шу даьнна боккхий нах Ханиев Джабраил, Евлоев Гойберд, Хамхоев Іумар. Царна дика хов къахьегамца мара вахар тоалургдоацилга, цунца мара ираз хургдоацилга.

В. СТЕПНОВ,
ССКП Первомайски райкома агитацени пропагандани отдела заведующи.

Хьалхле лелаераш

«Самашкински» совхоза 1-ча отделене дика къахьегарца белгалбаьннаб тракторист Газиев Увайси машинист Азимов Сайт-Салами.

Ялаташ чуэца болалуча хана июньски Пленума сийна шоаш социалистически декхараш тІаэцаш Увайсеи Сайт-Саламеи дош делар нормах 10 гектар ялат хьакха дезача хІара сменах 30—35 гектар хьокхаргдолаш. Из дош къоабалдаь тІаийцар отделене механизатораша. Цхьабаьъда, тешаш-м бацар Газиевси Азимовси шоай дош кхоачашдергда аьлча.

— Ялаташ чуэца доладелча гургда-кх оаха тхоай дош мишта кхоачашду, — йоахар Газиевс.

Ялаташ хьакха доладеннача кхоалагІча дийнахьа сарахьа лаьрхІача трактористе Газиевси жатка машинисте Азимовси хьекхар нормах 30 гектар йолча 118 гектар хилар.

Ялаташ чуэцача хана дика къахьегама толамаш даханах ССКП райкомои райисполкомои даьча соцамах районе Сийлен доска тІа дІаязбаьъ Газиеви Азимови, хІаьта совхоза дирекце ахчан совгІат а деннад.

Н. ШАДИЕВ.

Яхьа юхь йолаяьраша рапорт лу

ССКП ЦК июньски Пленума сийна ялат шийн ханнахьа дика чуийца даккхар а ялаташ кийчдара план ханал хьалха кхоачашъяр а духьа республике эггара хьалхагІа социалистически яхь йолаяь болча Наурски районерча юрта боахама къахьегамхоша оттаяьча ханал ийс ди хьалхагІа 100 процент кхоачашъяьй шаччахьалкхенга ялаташ дохкара план (хьажкІапи кенни боацаш).

Ялаташ дІачуийдеча пункташка дІачуденнад 345 эзар пунт духьал цхьа кІа. Районе колхозаша шортта кхоачам баьб шоашта дІадувча фуна, 10 балха дийнахьа ялаташ чуийца доахаргда аьнна тІаийца хинна шоай декхараш кхоачашдаьд, хІаьта ка бола ялаташ духкагІча даькъе раздельни хьисапе а хьекхад.

Щаккха а ца хиннача тайпара лакхъеннаяр къахьегама овсарле ужх шера ялаташ чуэцача. Дуккхача трактористашеи жаткай машинисташеи цхьаь дийнахьа 50—76 гектарга кхоачаш ялат хьокхар, хІаьта касарах уллаш ялат хьалъецаш а оардаш а хиннача комбайнераша 45—54 гектарга кхоачаш болх бора.

Декхараш ханал хьалха кхоачашдар духьа къовсам а лоаттабеш, цу тайнара районе колхозаша ах шера йола паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план а: дулха йола план—145 процент, шурийна—105 процент, фуашта—107 процент, тхана — 108 процент. Ужх шера, соахка ужх ханна дехкачул, дукхагІа дехкад паччахьалкхенга, дулх 1620 центнери шура — 3600 центнери, фуаш — 440 эзари.

Колхозникашеи, совхозий болхлошеи, механизаторашеи хІанз шоай низ тІаберзабаьб гІоза доакъараш кийчдара, силос лаьттах йолла кийчдалара а из лаьттах йоллара болх чаккхаккхара а, ужх шера гурахьа дуврдолча ялаташта а 1960 шера бІаьстан юхье дуврдолча ялаташта а лаьтташ ахара, комсий бешамашта дика Іунал дара.

ССКП ЦК Пленума Кхайкарала жоп а луш, юрта боахама продукташ дукхагІа хьаяхар духьа, ворхІ шера план 5 шера кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме керда толамаш даха а, хІаьта цунца вай мехка коммунизм хьалъяра гІулакха юкъе шоашкара доагІаш дола даькъа лацара а кийча ба колхозникаш совхозий болхлойн.

Г. ИЛЮХИН,
парте Наурски райкома секретарь.
В. ПОЖИДАЕВ,
райисполкома председатель.

Керда толамаш доах

10 балха дийнахь ялат чуэца, аьнна дар ССКП ЦК Пленума сийна Гудермесски района къахьегамхоша денна дош. Из дош сийленца кхоачашдарах царна парте Нохч-ГІалгІай обкомеи Министрий Советен карара - кара тела ЦІе байракх еннай.

Совхозаша ханал дуккха а хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенна ялаташ дІадалара план, ужх деношка хьекха дада ялаташ аьрда а баргба уж. ТІехьарча деношка цар беш бола болх планал совгІа паччахьалкхенна ялат дІадалара беш ба.

Къьстта чІоагІа къахьег совхозий болхлоша ялаташ чуэцарца цхьана кхаькара ча вІашка тохаш а, ча дІадаьннача лаьтташка готаш йоахкаеш а. Уж балхаш деча даькха даькъа лоацаш хьайоагІа хьажкІаш лелаерий механизированни звено. Звенона керте латт трактерист Радуев. Шоаш лелаеча хьажкІашта урагІа а пхоргІа а культиваци яьчул тІехьагІа шийн звеноца ялаташ хьокхача гІо де вера Радуев. Цу звеноцарча болхлоша моллагІча балха тІа норма тІехкхоачаш ца еш ха хиннаяц. Района Сийлен доска тІа ваькхав звеновод нов. Радуев. Шоай района ЦІе байракх луча митинге къамаьл деш цо дош делар денна йола заданеш 150—160 процент кхоачашъе. Из ше денна дош тІехкхоачашду нов. Радуевс ужх деношка.

Иштта чІоагІа кхьийгад комбайнера Гриднева а. Хьекха касарах уллаш дола ялат 10 балха дийнахь аьрда яьннай нов. Гриднев керте латта агрегат. Района дикагІа болча къахьегамхошца Сийлен доска тІа ваькхав из.

Иштта ялат чуэцаш чІоагІа къахьегарах ахчан совгІаташ денна а Сийлен доска тІа баьха а белгалбаьхаб нн. Сончик, Джабраилов, Атаев, Дудуркаев, иштта кхы дукхха а совхозий болхлой.

Парте ЦК Пленума соцамаша деташ гІоздаьха керда толамаш доах района юрта боахамерча къахьегамхоша.

Х. ХАМЗАТОВ.

Парторганизацей секретарий совещани

СЕЛХАН, 11-ча июле ССКП Ленински райкоме первични парторганизацей секретаращца совещани йир.

Совещане дийца керттера дош — ССКП ЦК Июньски Пленума соцамаш къахьегамхошта дикагІа ІІадовзийтилга дар.

Къахьегамхошка Пленума материалаш дикагІа Іомаяйтилга вІаштІехьдоаккхаш первични парторганизацеша де дезараш дийцар ССКП райкома секретара нов. Галковас.

Цо дийцар из болх лерттІа дІабахьара агитатораши, дикагІа бола лекторараши, кхыбола партийни болхлойн тІаоза безарах а.

— Боккха лоархІам болаш да,— аьлар нов. Галковас,— из болх вахарца, производства балхашца бувзам болаш дІабахьар.

Ленински районе еча лекционни пропагандах къамаьл дир ССКП райкома секретара нов. Аверьяновс. Цо белгалдаьккхар ІІахо йодача хана районе лекционни пропаганда гІулакх тоаде дезилга, ешаш йола лекцеш ССКП XXI съезда материалех а чулоацами идейни уровени дика йолаш а хила езилга, декторараш дика кийчбаь хила безилга.

Районе культура университет йилларах а дийцар совещане.

Хь. ГАЛАЕВ.

Вышневолоцки хлопчатобумажни комбината прядильни фабрика бригадира нов. В. И. Гаганована Социалистически Къахьегама Турпала цІи яларах дола

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Алапи дукхагІа доагІача дикагІча бригадера тІехьайисача бригаде а яха, из бригада дикагІчарна тІехьакхееш советски общества хьалташта ше кхо ца еш къахьийтача, коммунистически хьисапе къахьегара сийлахь-боккха болам дІахо дегІабсалабеча чІоагІа лоархІам бола доккха гІулакх дІадоладаьча Вышневолоцки хлопчатобумажни комбината прядильни фабрике бригадира нов. Валентина Ивановна Гаганована Социалистически Къахьегама Турпала цІи лойла Ленина ордени «Серп и Молот» яха дошо медальи а луш.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

ЮРТБОАХАМА ТЕХНИКА ЧІОАГІА ДЕГІАЯР

СССР-а калкъа боахама карагІдаьннарий Выставкерча экспонатех малагІчар дукхагІа теркам тІаоз къоастаде хала да. Ужхаза дукха я керда хІамаш... Цхьабакъда, шевар цецвоаккх Выставкерча техника эзараш йолча дикача, кердача машинашеи агрегаташеи.

Алхха тракторараш, комбайнаши, кхыйола юртбоахама машинаши 530 тайна совгІа я ужхаза. Царех дуккха яраш производственни тохкам баь, колхозийн совхозийн кхашка болх беш я. Вожаш — уж 170 тайна я выставке, — хІанз а йовзаш яц механизаторашта.

Баьх дола лаьтта аха даьча нохаргара денз низ болча йоккхача «С-140» яхача тракторга кхаччалца йола юрта боахама техника, цун низ бола кхоане къаьгга хьахьокх ерригача экспонаташа.

Ужхаза баьхкача наха гу И. Лотинова автоматически системаца лелаю «С-80», «ДТ-54» яха тракторашкара. Уж тайна агрегаташ тракторист тІа а воацаш, болх беш я Казахстанерча баьх долча лаьтташка.

Ер я Таганрогерча комбайнаш еча завода болхлоша ях йиза университ сальни йола «СШ-6б» яха ше лела шасси. Шийца ялат чуэца «СК-3» яха комбайн а йолаш, хьахьокхаш я из выставке. 12 скорость йолча цу шассеца итташ дола тайп-тайнара балхаш де йиш я: хІама дІае, хІама хьакха, ялат чуэца, мухь кхахьа, и кх. д. а. Уж балхаш деш йоагІаш йола машин цунца дІатоха мара кхы хІама эшац. Комбайнаш еча болхлоша тъъаьх тайна таргга хьаяьй уж.

Диза а пайдане а йола, йиъ чарх ведущи йола тракторашкара яхкийтай выставке Алтайски, Мински, Владимирски, кхыча а заводаша. Цар яь машинаш балха овсарле йолаш а я, хІаьта цу балхага дІадодачунга диллача гусенични тракторел тІех а я.

Эггара хьалха яьча, чехка лелача тракторех я «Э-50» яха трактор. Кхашка деча балхашта механизаци еча керда юхь дІайолайир цу машина конструкце. Ужх тІехьарча ханнаца юртбоахама агрегатий балха овсарле айлора кертерча даькъе двигателе низ лакхбарцеи ялат е буц хьокхаш машинаца дукхагІа яха чулацарцеи. Говрал башка сихагІа лелацар уж.

«Э-50» яхача тракторца (сахьата 9 километр чехка) лаьтта аха, культивацаи е, хьажкІаш дІае йиш я хІанзарча нохарашца, культиваторца, сеялкаца. Къахьегама овсарле цунца 40 процент лаккхлу.

Конструкцех ше къьстта я «Риоин» яха миниатюрни трактор. Из машин яьй Кутаисерча автомобильни заводе. Цу тоъал ейтача (ерригА а 175 килограмм) зІамигача трактора 5 говрага кхоачаш низ а ба, сахьата 8 километр сиха лелаш болх а бу. Эшшаш йола кечал тІа а оттаяь, кхийшка, бешамашка, зизаш дегІача моттигашка, буц хьокхача тайп-тайнара дола балхаш де йиш я цунца.

ВДНХ-е дуккхача вариантех оттаяь я юртбоахама тайп-тайнарча культурашца комплексни балхаш деча эша агрегаташ. Ялат чуэцача машиний комплекс, силос чуэца комбайнаш, дуккха тайна кечалаш шийца йола ше лела шасси, хьажкІашца, свеклаца, баьца даарашца балхаш ду машинаш — кІеззига дакъа мара дац выставке оттаяьча юртбоахама техника.

(ТАСС).

Партийни вахар

Дукхагlа бола массово-политически болх кхашка бу

ССКП ЦК июньски Пленумо, вай раш. Дикагlа болча лекторашца лекцеш йийшачул тlехьагlа цу темах дола кинофильм хьоьх. Масала, н. Потемкина «Июньски Пленума соцамаша къаьгга хьахьоьх коммунизмага бода никъ» яхача темах лекци йийшачул тlехьагlа «Хьона илли доаккх аз са Даьхе» яха кинофильм хьекхар.

Беза хьаьший беш тlаийбу кхашкарча къахьегамхоша клуба заведующе н. Довженко доал деш йолча агитбригада членаш. Агитбригадо тракторни бригаде, таьнарча доахан кхоабача моттигашка, фермашка концерташ а увтталу, беседаш а ю.

Дукха нах вlашагlбетталу экрана тlа хьахьоькхаш болча шоай новкъосташка а цар даьхача балха толамашка а хьажа. Газета хьалхара номер ССКП ЦК июньски Пленума сийленца кхкъа дахара хетаяь яр.

Шоллагlа йола номер араяьлар Пленума болх йистебаьнначул тlехьагlа. Цу тlа дар Пленума соцамех дола керттера тlулакхаш, царех хетта совхоза балхах а дикагlа болча болхлоех а яздаьраш. Экрана тlа гучаяьлар дикагlа йолча, дlабахача ялх бетта хlара беттача lаттагара 1628 килограмм шурий яькхача доярка Комплектова Анни тайпан цlи.

Газето дlадовзийтар хьакхарч лелаеча Прокопенко Василе къахьегама толамаш. Цу къахьегам дукха безача хьинар долча болхлочо 20 хьакхийгара, планах 6 мара ца йоагlача, ворхI-ворхI хурск кхеяьй.

Нахаца беш болча партийно-политически балха формаш шер а еш, эрга а йоахаш, совхоза парторганизаце махулла дикагlа кхетаергйолча тайпара дlахьех къахьегамхошта промышленноста автоматизации комплексни механизации ярахи, химически промышленность дегlайоалаярахи, балха овсарле лакхьярахи дола ССКП ЦК Пленума соцамаш.

Совхозе массово-политически болх дика лелабарах балхацара безам а хьинар а совдаьннача коллективо паччахьалкхенна дулх дlадалара ах шерара план, соахкарчул 1200 центнер совх а еш, кхоачашъяьй.

Йоккха балха коталонаш а йоахаш дlахьош да ялаташ чуэцилга а.

Хlанз партийни организаци семилетка хьалхарча шера план кхоачаш а еш, доккхийча толамашца юртбоахама балхаш чакхдахара болхлой оарцагlбоахаш я.

А. КУИМОВ.

ССКП ЦК июньски Пленума материалаш дlайовзийт

Вай республика культура Министерствоси, Облсовпрофои, политически а Iилман а эпанеш дlайоржаеча республика Общества отделенеси план оттаяьй июль беттагара декабрь беттага кхаччалца ССКП ЦК июньски Пленума материалех лаьца пропаганда лелаяра.

Июль а август а бетташка перевод а яь арахецаргда нохчий а тlалгlай а меттала ССКП ЦК Пленума материалаш тlайола брошюраш. Районашкарча лекторашта лаьрхlа кийчъеш я «ССКП ЦК июньски Пленума Кхайкарала технически прогресс дегlайоалаярца жоп лургда», «Семилетни план кхоачашъяра мехкдаьтта промышленноста юкъе технически прогресс йоалаяр доккха маlан долаш гlулакх да», яха а иштта кхыйола а материалаш.

Республика библиотекашка вlашагlйохкаргъя книжкаш дешарий конференцеш, кинотеатрашка — кердача техникаш лаьца фестивалаш.

Нохч-Гlалгlай столице вlашагlйолларгъя тайп-тайпарча промышленноста а юртбоахама а отраслешка технически прогресс дегlайоалаеш хилар хьахьокха массайолча хана болх бергбола кинолекторий.

Кастта районашка Пленумах лаьца лекцеш еша гlоргба общества чубоагlа лектораш нн. Корнеев, Забияко, Чистяков, Скрипник, иштта кхыбараш. Царех цхьацца бараш хlанзале а дlабахаб районашка.

П. ПОПОВ.

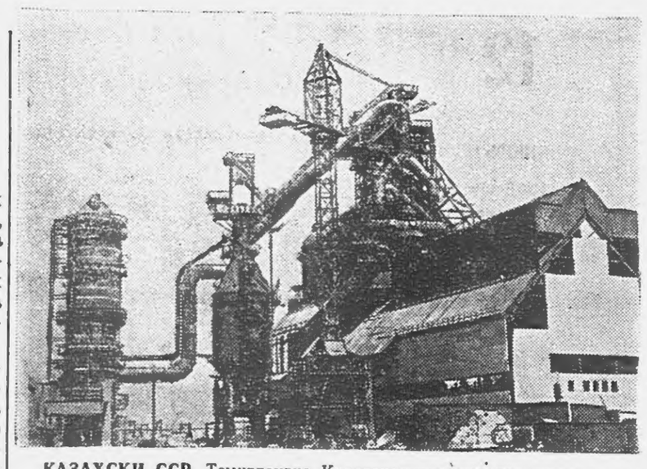

КАЗАХСКИ ССР. Темиртаурча Карагандински металлургически завод хьалъечар шоай болх тоабу. Цар лаьрхlад оттаяьча ханал цхьа бутт хьалха — 1 ноябрь тlакхоаччаш комсомола 40 шу дизара цlерах йола хьалхара Казахстански домна (руда лоала а даь цунах чон доаккха пишк) болх бе йолаялийта, аьнна.

Сурта тlа: Хьалъеш латта хьалхара Казахстански домна.
П. Федорова сурт. ТАСС фотохроника.

Хургболча специалистий практика

Тайп-тайпара специалисташ кийчбеш я Грозненски № 1 йола технически училище. Цига дешаш ба хургбола промышленни оборудоване слесараш, электрослесараш, машинисташ, компрессорщикаш, иштта кхыбараш а. Дукха ха йоаццаш училище дийша йистебаьннаб къона слесараш — инструментальщикаш, сантехникаш.

Цхьан хана училище дийшача специалисташа Средни Азера а, Сталинградера а, мехка кхыча мийнгашкара а училище хьехархошта дег тlара баркал яхаш письмош кхухьийт.

Шу гарга ха я №№ 9—10 йолча группашкара дешархой говзача мастера В. М. Морозова кулгалца КИП механика говзал Iомаеш бола. Дешара шу доладелча денз тlехдика дешаш кхьабагlа уж. Иштта дика дlахьу цар практика а. Училище мастерскешка слесарни гlулакх дайзад дешархошта. Дукха ха йоаццаш паччахьалкхен контрольно-измерительни приборий мастерскешка практика дlайолаяьй № 10 йолча группо. Дешархой массехк группа а яь тайп-тайпарча цехашка болх беш ба. Къаьстта дика болх бу тlехдика дешаш волча Никитин Валере. Дика хьокхамаш да манометрашта ремонт еча дешархой Хлощевен Притуловен. Цар из говзал кара а ерзаяь денна 110—115 процент балха нормаш кхоачашъю. Шоаш балхах дика кхеташ хилар хьахьокх Снежкоси, Колпиновси, Алиеваси, иштта кхыбараша а.

Цхьабола дешархой Грозненски химически заводе практика дlахьош ба.

Г. ЗАСОРИН,
№ 1 йолча технически училище ВЛКСМ комитета секретарь.

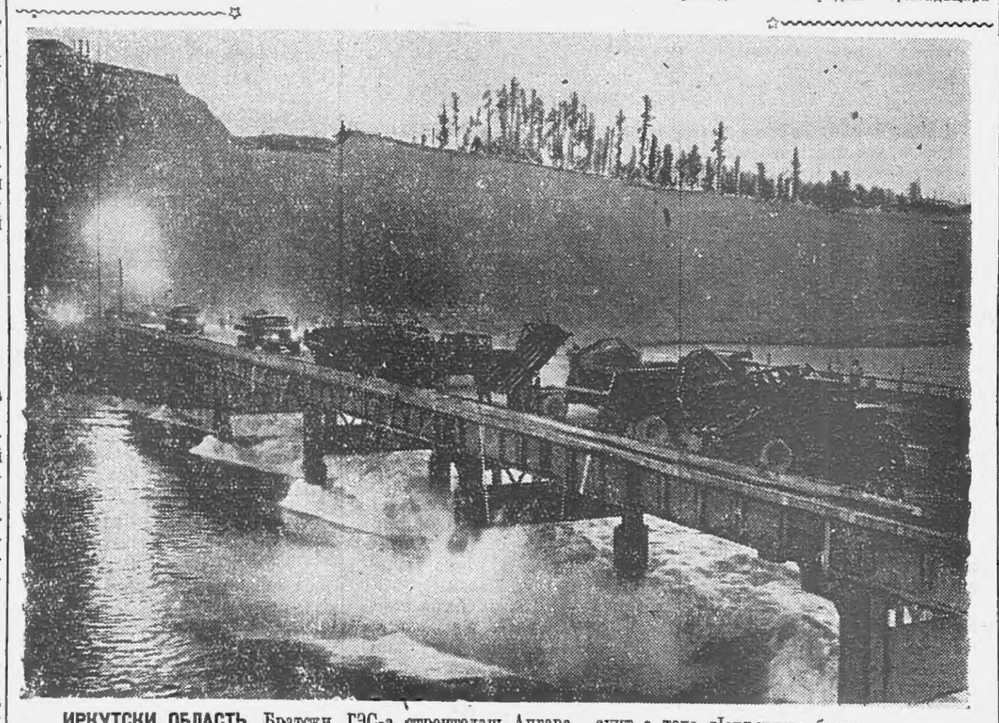

ИРКУТСКИ ОБЛАСТЬ. Братски ГЭС-а строителаш Ангара сунт а теха дlакъовлаш боахк.
Сурта тlа: автосамосвалаш диабазови доккхий тlой хи чу тувсаш йоахк.
В. Севостьянова сурт. ТАСС фотохроника.

ЯНДАРХОЙ ДИКА ГIУЛАКХАШ

Дика болх беш я «Назрановски» совхозера коммуниста Даурбеков Хьажбикара кулгалдеш йола Яндарера отделени.

ССКП ЦК июньски Пленума исторически решенеша дог айдаь йола отделене коллектив, къахьегама хьинар кхы а сов а даькхха болх барца, оасар даь а ка бола ялаташ чуэцара кийчо яь а йоалаш латт. Болх дика вlаштlехьа а баькхха, 7—8 дийнахьа ялаташ чуийца даха, аьнна декхар тlаийцаг коллективо.

Массанахьа а ерригача отделене звеноша тlаийрзза Iомаеш латт Пленума исторически решенеш. Вай езача ССКП ЦК Кхайкарал тlа яьнна, коммунизм хьалъяр духьа керда къахьегама толамаш дахара тlахьехам беш дола дlайха дешаш къоабалдеш тlаийцар совхоза Яндарерча отделене къахьегамхоша.

Болхлой собране ше къамаьл деш красни партизан хиннача, отделене дика болх беш волча Евлоев Гlойтамара Сулейма аьлар:

— Оаха чIогIа къоабалъю ССКП ЦК июньски Пленума решенеш, уж кхоачашъяра деррига тхоай низаш тlа а дохийтаргда.

Дукха са отделене дика болх беш бола нах, цар сий ду ерригача юрто.

Масала: отделене механизатораша — тракториста Часыгов Пашас ший прицепщикаца Дзейтов Iалиханаца хьажкIашта культивацн еш дийнахьа йола норматш 130—150 процент кхоачашъю. хlаьта МТЗ-2 яхача агрегата тlа болх беш волча тракториста Падиев Османа прицепщикаца Евлоевца шоай норма 120—130 процент кхоачашъю.

Механизаторий бригадир ва пхезза СССР юртбоахама выставке дакъа лоацаш хинна Евлоев Махьмад. Цо дика кхеташ доал ду бригада, тракторни бригада техника дика а лелаю.

Болхлоша дика сий деш я нов. Албогачиев бригадир вола огородни бригада а. Огородни бригадацара Евлоева Цаэша звенос дика Iунал деш хьалкхею 15 гектара тlара шекар ду свекла — 130 процент кхоачашъю цо ший план. Иштта дика балхаш деш я Накостхоева Маликатеи Куртсоева Дебаханеи звенош а. Цу бригаде болх дика барца хестаеш я Костоева Залихани пун йиша Залатхани, иштта шоай социалистически декхараш дика кхоачашдеш бола кхыбола болхлойи.

Отделене полеводчески бригада юкъе хьалхара моттиг яьккхай массанел хьалхагlа а дикагlа а гидуарташтеи, хьажкIаштеи, коартолаштеи оасар даь яьннача нов. Чаниев Сулейма Махьмада звенос. Цу бригаде къаьстта дика болх беш я Падиева Маруси; Евлоева Люба, Даурбеков Махьмад-Мирза, возчик Газдиев Гинардкъа, шофераш Кансигов Мурад, Латырев Ваха, иштта кхыбараш а.

Къаьстта теркам тlабахийтаб отделене хьайбаш Iан тlехь доакъарца Iалащдара.

Юрта боахамера болх дика вlаштlехьбаккха ховш а бовзаш а волча нов. Гандалаев Элмарзас кулгалдеш я йол хьокха бригада. Йол хьахара план 150 процент кхоачашъю цо. Белгалдаккха мегарцолаш да, цу бригадаца болх беш бола нах, дукхагlа бараш, боккхий нах хилари, царна юкъе а план хадданза тlехкхоачашъеш 80 шу даьнна вокхха саг Евлоев Кlархан хилари, иштта дика балхаш деш Часыгов Гlойсолта. Евлоев Мовла, Хашагульгов Мурди, трактористаш Бориев Султан, Даурбеков Хьамзат хилари.

Карсанова Любас кулгалдеча салларашш леладеча звенос тешшаме а къахьегам дика вlаштlехьбаькхха а болх барца ханал хьалха кхоачашъяьй чилла дlабалара план.

Ший болх цу тайпара дика тоабаьб хьайбаш леладеча бригадо а. Деннеи бийсаннеи йоаккха шура 25 литр тlакхийттай, хьайбашта деш дола Iунал а, бригадерча къахьегамеи продукцени учет а отчетность а тоаеннай. Дукхача хана денз доярка йолаш хьайоагlача Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета депутат йолча Котикова Сепсой Маремеи, иштта Евтикова Шуржанеи, Кириева Маржанеи, кхычари балха хьокхам лу. Доаханна дика Iунал деш хиларах бригаде а отделене а сий деш ва Хамхоев Iаддалий Хасолта.

Доахана бригадера деррига болх тоабала болабеннаб тешаме а хьинар ца къовсаш а къахьегаш хиларах болхлошеи кулгалхошеи сий деш вола нов. Евлоев Башир цу бригаде бригадиралла хьожавьчул тlехьагlа.

Ше керте а волаш 60 саг юкъе вола дешархой бригада йийца дlаара а ваьнна, школенна къоастадаь иллача хьажкIий кхай тlа оасар даь ваьлар Яндарерча юкъерча школа директор вола нов. Сембиев. 4—5 июле хьажкIаштa оасар де нов. Сембиевс араваькхар 80 саг вар. Дешархой оасара оарцагlа боахача дика дакъа лаьцар учителa коммуниста нов. Галаев Хьамида.

Шоай деша дагlача берашта а царна хьехам телаш болча хьехархошта а гlадбахаи царех доккхал деши болча отделенерча болхлоша чIогIа баркал оалар юрта боахамерча балхашка цар доккха новкъостал дарах.

Дерригача отделенарча балхашка доккха новкъостал ду юрто сий деш болча боккхийча наха Султыгов Бексолта Махьмада, Евлоев Гlойтамара Сулейма, Даурбеков ДургIий Iаьдас, Хамхоев Турлой Махьмада, Евлоев Гинардкъий Юсапа, Чаниев Солсбика Хьамзата шоаш болх баь ца Iеш, дикача дешашца а балхаца а хьокхам а луш болхлой коллектив тlаерзаю къахьегама дисциплина чIогIъяра а балха нормаши, социалистически декхараши кхоачашдара а.

Укх шера 2140 гектар ка бола ялаташ чуэца дезаш я «Назрановски» совхоз. Раздельни хьисапе а дикагlа йолча юртбоахама техникаца а чуэцаргдолаш да ялаташ. Кхашка араяргъя 40 комбайни, итташ тракторашни, кхыйола юртбоахама машинаши.

Массайола торо йолаш я Яндарера отделени укх шерара ялаташ чуэцара лаьцача социалистически яхье совхоза отделенешта юкъера дикагlа йола моттиг яькхара.

Цхьабакъда, белгалданза даргдац, болхлой хьашташ кхоачашдара республикански организацешца совхоза отделенешта кIезига новкъостал деш хилар. Электрически сердало яц хlанз а Яндаре. Карабулакера хьалйоагlаш хинна сердало «Сельэлектрос» дlахоадаяьй, совхозо электричествох боагlа мах а хьалац «Сельэлектроца» даь де доагlаш дола договор а дац, аьнна. Йоацаш я радио, кIезига ух газеташи журналаши. Хьайра яц юрта, 15-20 километр гаьна хьара аха безаш хул болхлой. Хила еззача тайпара яц медпункт, йийхача дlа-юха яха а кхыча тlулакхашта а эпаш йола транспорт яц фельдшера. Кхашка вlаштlехьдаькхха дlайха даа хlама дац, берий учрежденеш ца хилар бахьан долаш 100 совгlа берий ноаной балха арабовла йиш йоацаш багlа. Цен тlа юлла шифер а кирпишк а ца хилар бахьан долаш 1957 шера денз шоай цIеношш хьалдаь бовла йиш йоацаш дукха болхлой ба. Дукха нах ба ссуда хьаэцанза, из ший ханнахьа дlа ца долийтараш советски юртбоахама бала боацаш бола, къахьегамхошта эшачох дог ца лазаши бехкокхам хеташ хоржаш а дlанийсъеш а ца хилар.

Хlанз Яндарерча отделене управляющи волча нов. Х. А. Даурбековс ше юрта боахамах дика кхетарца, мишта яха еза а ховш, тlагlертта дlайоах юххьонца болх вlаштlехьбоаккхача нийслуш йола халонаш, хlаьта нагахьа санна совхоза а района а хьалхе лелаерашеи республикански организацешеи уж лакхехьа белгалдаь кхоачамбоацараш дlадаха цунна новкъостал дойя, отделенера гlулакхаш тоа а лургда цу отделене совхозеи районеи дикагlа йола моттиг а лоацаргья.

С. А. КОСТОЕВ.

Вай доттагlашкахьа

ВАХАР ТОАДЕЧА НОВКЪА

АНДРАШ МАДЬЯРИ,
Венгерски Халкъа Республика лаьттанцарча гlулакхий министра заместитель.

* * *

Европе эггара дикагlчарех йолча моттиге улл тха мохк. Дlадийнар дика хулаш а климат дика йолаш а ба тха мохк. Цхьабакъда, Венгри мукъаяькхалехьа тхо къе а хала а дахар. Мехка бахача берригача къаьлъегамхоех ахаш юрта боахамца болх беш бахар, царех 40 процент нах вlалла а лаьтта доацаш бар. Венгрерча оахача дерригача лаьттан кхаь даькъах ши дакъа помещикашкеи кулакашкеи дар.

Фашистски оккупацехи хортистски режимахи 1945 шера Советски Армес Венгри мукъаяькхача венгерски халкъа кердача историе юхь дlайолаелар. Лаьттан реформа хилар бахьан долаш помещикашка хинна дукха лаьтташ ахархой дезалашка кхаьчар. Цу ханна йир юрта боахама социалистически сектор, керда социалистически предприятеш яьхкар: паччахьалкхен боахамаш, производственни кооперативаш, машинно - тракторни станцеш. Цар хьахьекхар ахархошка кердача вахарга бода никъ.

Лоацача хана венгерски ахархошта юкъе чIогlа дегlабенаб кооперативни болам. 1956 шера гурахьа контрреволюционни гlулакхаш хиннача хана мятежникашта кооператорий уйла толхае маганзар. Из мятеж йохаяьчул тlехьагlа а, юртара социалистически сектор дегlайоагlаш а тоалуш а я. Хlанз цу секторо дlалоац мехка мел долча лаьттах 61 процент, царех 49 процент оаха лаьтта а долаш. 1956 шераца социалистически сектор лоацаш хиннар Венгрерча дерригача лаьттах 36 процент мара дацар.

Укх тlехкхарча шерашка кхыдола дика хlамаш а хиннад юрта: юрта боахама производства структура чIогlъярца. Дукхагlа долча доккхийча социалистически боахамаша хlанзехьа а хьахьокх шоаш ахархой кагийча боахамел толашагlа хилар. Масала, дlадахача шера производственни кооперативаша къаьст-къаьста бахача ахархоша даькхчул лоархlам боллаш дукхагlа кlа а шекар доаккха свекла а хьувкъайир. Хlара Iаттагара яькхха шура юккъера лаьрхlача паччахьалкхен боахамашка 3200 литр, производственни кооперативашка — 2380 литр яькхар, хlаьта къаьст-къаьста бахача ахархоша 2060 литр мара якхханзар. Къаьст-къаьста бахача ахархошта гуш да кооперативаша даьха уж толамаш. Царна иштта дика бIаргагу производственни кооперативашка хала балхаш деча хула хlанзара машинаш къаьст-къаьста бахача ахархой боахамашка хила йиш йоацилга. Ха а ховш кхашка беча балхо, дlайийнача культуташта нийса деча гlулакхо, кооперативай кердача, хозача цIеноша къаьст-къаьста бахача ахархой безам шоашта тlаувз, де а доагlаш къоабал ду кооперативай гlулакхаш.

Кхозалагlа-дале, доккхача лоархlаме хилар халкъа Iаьдал эттача шерашка къахьегача ахархой вахара а кхетама а чуть овлан тlара хувцамаш хилар. Юрташкара дlадаькхад полуфеодалнни капиталистическии Iаьдалах доккхий лаьтташ леладар. Цунца цхьана кхо миллион сага тlера къел дlаяьннай, 800 эзар гарга саг чулоацаш юрта бе болх ца хилар цIаккха а кхы хургдоацаш дlадаькхад. Къахьегача ахархошка лаьтта кхаьча ца Iеш, Советашкеи кхыча организацешкеи гlолла мехка доал де бокъо а кхаьчар. (Хlанз къахьегамхой Советашка хержача берригача депутатех ахаш совгlа нах кооператораши къаьст-къаьста баха ахархойи ба). Иштта овлан тlара хувцамаш хиннад венгерски юртарча культурни вахара юкъе а.

Диазлагlа-дале, доккхача лоархlаме хилар кооперативни болам дегlабоагlача душен халкъашта юкъера хьал хувцадалар а. Тха къахьегача ахархошта юкъарло йоацаш опытаца яйзар капиталистическии социалистическии лагераш. Контрреволюционни матеж эттача хана ахархошта бIаргабайр Малхбузера цIабаьхка е хьалха хиннача помещикий юрташка лежкъа баьхка нах, царна хезадар бIаьхийча яьха Iаьдал юхаоттаргда яхаш кхерам тlатувсаш цар ду къамаьлаш. Царна иштта цу хана бIаргабайр контрреволюцена майра, къонахчал долаш духьал лаьтта мугlарегlа бола коммунисташ, производственни кооперативай членаш, цар хьалхле лелаераш. Ахархошта цIаьхка а бIаргадайр цIенча дегацара пролетарски вежарий барт-цхьоагlо чIоагlа боккха низ хилар. Машар лорабеш машар безача низаша толамца лоаттабеча къовсамо, тlом хьеберашш эпаш хиларо, Советски Союзо а халкъа демократе мехкаша а экономически, Iилман, культурни вахара чуть даьхача толамаша, ССКП-а XXI-ча съезда соцамаша доккха нокъостал дир тха къахьегача ахархой сакхетам лакхбеш.

Пхезалагlа-дале производственно-кооперативни болам дегlабоалабеш доккха новкъостал дир мохк, вахар тоадалар юхаувзаш йола тайп-тайпара харцахьара уйлаш гуча а йоахаш, уж дlайоахаш 1958 шера декабрь бетта Венгерски социалистически болхлой партe Центральни Комитета тlанийча соцамо. Парте ЦК-а соцамо вьоастадир мехка юрта боахам социалистически новкъа эргабоаккхаш доаха доккхий толамаш из ерригача общества тlулакха хинна дlаэттача мара даха йиш ца хилар.

Производственно - кооперативни болам дегlабар укх шера дуккха дика белгалонаш йолаш да. Цу белгалонех эггара хьалхара яр я — дуккхача венгерски юрташкара дукхагlа бола ахархой производственно - кооперативни боахама юкъе бахар. Мехка дуккхача районашка производственно - кооперативни юрташ хьахиннай. 1958 шера декабрь бетта мехка чухь цу тайпара 50 юрт яр, хlаьта 1959 шера март бутт кхоачалуш 1359 юрт хилар уж, вешта аьчча мехкарча ерригача юртехи городехи 42 процент лаьцар цар. Дlадахача шерашка хиннараш дукхагlа долча даькъе беднякех латта йоккха йоаца производственни кооперативаш яр. Укх шера дуккха бола ахархой-середнякаш кооперативашка бахар, эггара хьалха производственно-кооперативни юрташка а болхаш.

Дукха ха йоаццаш а тlехьа дисциплина мела яр. Хlанз дуккхадукхагlа йолча кердача кооперативашка кертера дош да — кооперативa берригa членаш балхаца Iалашбар. Хьалхагlа кооперативашта юхалургдолаш аха дала низ болаш яцар паччахьалкхе. Хlанз дуккхача кооперативаша йоах, шоашта паччахьалкхентара юхалург ахча эпаш е эпачарна а кIезига мара эпаш. Шоай боахам шоай низаца тоабе гlерт уж, декхар а ца хьоарчадеш. Хьалха кооперативаш специалисташ безаш яхаш яр. Хlанз кердача кооперативашка дукха эш агрономаш, зоотехникаш, кхыбола специалисташ.

Производственно - кооперативни боахамашка ахархой вахар хьалхарчул дикка тозеннад. Иштта ахархой вахар дикагlа тозеннача моттигашка мехка кхыча районашкарчул кооперативаш чехкагlа дегlайоагlа.

Кооперативни болама лоархlамера эрга я керда еча кооперацешка вlашагlкхетача къахьегама ахархоех дукхагlа бараш дикагlа йолча юртбоахама производственни кооперативашка вlашагlкхеташ хилар. Лохехьарча категорех йола керда производственни кооперативаш кIезига вlашагlъехкн. Хlанз дуккха ха хьалха денз хинна кооперативни группаш лакхерча категоре кооперативаш а хинна дlаайтай. Цу тайпара партеси правительствоси белгалбаькхха хинна кооперированни яра кертера никъ къахьегача ахархошта беза никъ хиннаб.

Юрташка производственни кооперативаш яхкарца кхоачашдаь даьннадац Венгре юрта боахам социалистически новкъа эргабаккха аьнна оттадаь декхараш. Кооперативни юрта боахам вlашагlтохари масса оагlорахьара дика пайда луш бола боахам беш из эргабаккхари доккха декхар да. Из декхар кхоачашдеча паччахьалкхено доккха новкъостал ду ахархошта. Кооперативашта производственни новкъостал ду машинно - тракторни станцешта. Паччахьалкхено кооперативашта новкъостал ду кхийш деча а складаш еча а. Юрта боахам техникаца Iалашбе юрта боахама машинаш еча заводий болхлоша укх шера машинаш арахецара план тlехкхоачашъе декхар тlаийцад. Вежарашха долча мехкашкара, эггара хьалха Советски Союзера а эпаш, дукха тракторaш, комбайнаш, кхыйола юртбоахама машинаш ийцай. Къонача кооперативашка хьайбай боахам дегlабоалабе гlулакхаш оттадаьд.

Партес къаьгга а ше мадарра а дlааьлар социализм хьалъе безам болаш а махулла чехкагlа юрта социализм оттае къовсам лоаттабеш а ше хилар. ВСРП нийса политика лелаяр бахьан долаш юрта боахама деррига доакъош чIоагlа дегlадаьхкад.

Укх тlехкхарча шин шера тха мехка юрта боахам дикка лаьхбеннаб. Нагахьа санна 1957-чеи 1958-чеи шерашкара хьокхамаш хьайийача хьалха дlадахача кхаь шерачул юрта боахама валовой продукци 10,4 процент лакхьеннай. Къаьстта чIоагlа дегlабенаб хьайбай боахам, комсийи сомийи бешамаш. Венгерски Халкъа Республика халкъа боахам дегlабоалабара кхаь шерарча плана тlа юртбоахама производство 12 процент лакхбе лаьрхlад. 1958 шерара план кхоачашъярои мехкарча юрта боахама хlанзарча хьалои тешал ду из план кхоачашъяь ца Iеш, тlехкхоачашъерг хилара.

Керда производственни кооперативаш къовсама хьалхарча этаце котъяьннай—лерттlа вlаштlехьа а яькхха, дика чакхъяькхар цар бIаьстанара гота. Укх шера дlадийнар дика хьувкъаргдолаш да.

Дика пайда боала боахам буллаш доккха хlама даьд Венгре юрта боахамо. Укх шера миссел дукха цIакхха а йийнаяц шекар доаккха свекла. Производственни кооперативашка 28 процент дукхагlа дlайийнай хьажкIаш. Н. С. Хрущева бьча хьехамахи советски специалисташа даьча новкъосталахи венгерски кооперативаш дlадахача шера хьажкIаш силоса квадратно-гнездовой хьисапе дlае болабелар. Из гlулакх дезаделар кооператорашта.

Мехка чухь хьайбаш а дийбад, царех боала пайда лакх а беннаб. Тlехкхьара даьча лоархlамех хьакхарчи жаи цIаккха ца хиннача тайпара дукха да. ВНР-а правительствос дlахо йодача хана коа тlара оалхазараш дебадергдола соцам тlаийцаб. Хьайбаех йоха продукташ дукхагlа яхара эша дика торонаш кийчъяьй хlанз.

Венгерски социалистически болхлой партес нийса политика лелаяр бахьан долаш тха мехка юрта боахам лакхбала болабеннаб. Болхлой классаца цхьана Венгре къахьегача ахархоша тешшаме хьалъю социализм.

г. Будапешт.

Хьайбаш леладерий йоакхо яц

Шаьла районе «Джалка» яхача совхоза 2-ча отделенена дукха гаьна йоацдаш улл хьайбай ферма. 173 етт болча цу ферме болх беш 13 доярка а, иштта скотникаш а, Іаьсий леладераш а, кхыбола болхлой а ба.

Іуйрина 4 сахьат даьлча долалу хьайбаш леладерий балха ди, хІаьта сайранна 8 сахьатал хьалхагІа из чаьх ца доалилга вайна ховш ма дий. Иштта хала болх беча наьха йоаккхо е езилга а да массане а кхетаде дезаш. Из кхетадеш а, кхетаде безам болаш а бац «Джалка» яхача совхоза а, къаьстта цу совхоза 2-ча отделене а кулгалхой.

3—4 бутт ба хьаьнал къа а хьегаш болхлоша даьккха ахча царна дІа ца лу. Цул совгІа ферме болх беча наха эшаш дола спецбарзкъаьш а дац царна доагІача тайпара дІалуш.

Укх деношка Шаьла юртбоахама инспекце керттерча зоотехникаца нов. Дзантиевца тхо хилар цу ферме.

Дзантиевс ше зоотехник хиларах тарра цецвоалаш хьаьттар ферма бригадирага Сулейманов Довкийгеи учетчикага Султаханов Султанагеи доярка халаташ доацаш а кулгех хьекха гаташ доацаш а хІанаб, аьнна.

— Тхо укхаза балха даьхка дукха ха яц, цох дувца бакъдар дац тха, — аьнна жоп делар цу шинне.

Цар къамаьла юкъе ийккхар ферме цхьа шу хьалха балха этта доярка Ромашкина.

—Январь бетта укх тайпара дола халаташ деннадар тхона массанена а,— аьлар цо шийна тІадувхача халатах кулг а теха.— Цу хана тхо йиъ мара доярка яцар укхаза. Цул тІехьагІа балха баьхкача болхлошта халаташ деннадац.

Нов. Дзантиевс ший бе баьллача тІорме чурча каьхаташта юкъера хьалехар 3 бутт хьалха массайолча доярка ккокхха халат хьаьцарах отделене управляюще Магомадова кулг тІа а долаш йола отношени.

— Мичад уж халаташ?

Цунна дала жоп долаш вацар фермера цхьаккха а болхло.

Дукха ха йоацдаш ферме венача совхоза директорага Исаев Хасбулатага болхлой леткъаб алапи ший ханнахьа хьателац тхона, аьнна.

Машина тІера Іо а ваьнна, кулгаш а лестадеш, тІа а чувхаш болхлошка Исаевс даь къамаьл ер да:

— Шун гІулакх дац кулгалхошта леткъа, ахча дала деза ха тхона тхоашта хов. Нагахьа шоай болх бе безам беце дІагІо укхазара. Болх бе нах тхона шортта короргба. Из фу къамаьл да тІаккха а «алапи ший ханнахьа лац» яхар. ТІехьагІа мел лу дукхагІа шуга ахча Іар мара хІама хургдац шозна. Май бетта доагІа алапи август бетта хила мег, болх бе оаш, болх.

Иштта къамаьл а даь кулгалхо дІавахача болхлой къахьега дог доагІаргдий ховргда массавоалча сага ше-шийца из дагаваьлча. «Со директор а ва, аз даьр мегарг а да», аьнна Исаев хеташ вале, из воагІача тайпара бехктокхаме оза низ хургбац, яхар бакъдац. Иштта бехктокхаме озалургва доярканта дІадала хьайбаш халаташ царга дІа ца кхоачийтар а, доярканта баьча балхах дола документаш къайла а дихьа фермера болх а бита конторе балха этта Яхььяев а иштта болхлошта алапи далар ший ханнахьа вІаштІехьа ца даькхха нах а.

Уж кхоачамбоацараш балха юкъера дІадахара оарцагІа йовла декхарийла я районе партийни а, советски а, профсоюзни а органаш.

Х. ГАЛАЕВ,
(тха собкорр.).

Ворхі шера план—диъ шера

Свердловск. Уралмашзавода экскаваторни цеха зубореза К. Я. Маслий яхачо машиностроителаша чІоагІа хьал а лоацаш башха дика гІулакх доладаьд. ХІара болх беш йолча моттига къахьегама овсарле лакхъяра, къахьегама кхом бара, арахецаш йола продукци дикагІа хилийтара комплексни план оттаелга кхайкадаьд цо. ХІанз укх сахьате 1500 цу тайпара план я оттаяь.

К. Я. Маслийс кулгал деш йола бригада коммунистически къахьегама коллектив яха цІи яккха къовсам лоаттабеш я. Ворхі шера план диъ шера кхоачашъе лаьрхІад бригада членаша. К. Я. Маслийс пхе бетта кхоачашъяьй 17 бетта йоагІа балха норма.

Сурта тІа: К. Я. Маслий.

Н. Ситникова сурт.
ТАСС фотохроника

КІа хьакха болабеннаб

Орджоникидзевская (тха корр. Телефонаца). Сунженски районе ка бола ялат чуэцар сихонца дІахьош да. Районе къахьегамхошка хІанзале а чуийцад 1500 гектара тІара ялат.

Къаьстта дика лел уж балхаш Ленина цІерахчеи, XX-ча партсъезда цІерахчеи, ЦІеча Эскара цІерахчеи колхозашка.

Серноводскерча Ленина цІерахча колхозо беррига мукх хьекха баькхаб, из паччахьалкхенна дІабалара план кхозачаш а яьй.

Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 15 центнер а оардаш, 60 гектар мукх аьрдаб комбайнера Закиров Бахьауддина. Задани 9 гектар мара йоацача 22,5 гектар кІа чуэцаш хьавоагІа укх деношка комбайнер нов. Дасаев.

КІа хьокхаш ба кхыйолча колхозашкара къахьегамхой а.

Лоамарча цонашка

Хозача моттиташка лакхача лоамашта юкъе даж Первомайски районерача Орджоникидзе цІерахчеи «Дружба» яхачеи колхозашкара хьайбаш. ХІара шера, аьлки колхозаша хьаллехк цига шоай доахани жан. Дика буци, лоама фон, хий мела моттигаши хиларо а, горий ца хиларо а торо хулийт хьайбаш дика доажаде а дорстаде а.

Цхьа бутт мара бац колхозаша шоай доахан цу цонашка доажаду. ХІаьта а гуш да цар дикка шура тІатехалга.

«Дружба» яхача колхоза Хамхоев Яхьья заведующи волча шурий-товарни ферме 30 Іатто хІара дийнахьа 100 килограмм шура тІатехай.

Дика къахьег шинна а колхозерча хьайбаш леладераша. Царна юкъе белгалбаха безаш ба Погиева Хьава, Хажиев Осман, Ханиев Аюп, Долаков Абукар, иштта кхыбараш.

Дика доажаду хьайбаш Іуша. Бус а дийнахьа а йоачан яле а, доажаду цар уж. Къаьстта хала хул хьайбаш доажаде лоамашка дохк эттача хана, хІана аьлча хьайбашта тІаккхаьча гІерт оаккарий.

Салоіа ха а сакъердаме дІахьу хьайбаш леладераша.

В. СТЕПНОВ.

Колхозе практика бахаб

Укх деношка Нохч-ГІалгІай педучилища дошкольни отделенера студенташ Сунженски районерча колхозашка производственни практике бахаб. Цар практика дІахьоргья колхозашкарча берий площадкашка.

Хьалхехьа а кийчбеннабар студенташ практика. Цар кийчъяьр берий даьшта уголокаш, берий ловзарех йола материалаш, берий даьшта еша дика чулоацам бола сакъердаме докладаш, иштта кхыйола бераш хьинар а хьаькъал а долаш хьалкхедарах йола материалаш.

Цхьан бетта колхозий воспитателаша новкъостал а деш дІахьоргья шоай практика студенташа. Цул тІехьагІа практика гІоргья шоллагІа йола группа.

П. ПОПОВ.

ЗАИДАТА ЗВЕНОИ ЦУН КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШИ

Бийсанна догІа дилха, шийло фо а долаш, хоза а сийрда а малх хьежаш енаяр Іуйре. Наькъашкара дом бижабар. Гобзькхха форд санна латтача ялаташа бІарг хьестар, даиман дІа а кха а хьежа дог доагІаш, сатийна яр аренашка.

Наьсарен райкома пленум хила езача клубе тхо дІакхаьчача берригаш а вІашагІкхийтта багІар.

—МалагІа дош да пленумо дувцаргдар? — аьнна, аз сай лоалахочунга хоатташехь райкома хьалхарча секретара нов. Тумгаевс пленума заседани хьайийлар.

— Таханарча лийнахьа района парторганизацена хьалхашка латта лоархІамегІа дола дош да, — аьнна хьакхайкадир цо, — ялаташ чуэца кийча хилари гІожа а хьаьна а доажъар кийчделгеи.

Цхьабакъда, цу шинна а балхал ший лоархІам кІезигагІа боацаш цхьаькха дош а дар царца цхьатарра дувца дезаш — ялаташта оасар делта.

Заседане баьгІараш тайп-тайпара нах бар: совхозий директораш, керттера агрономаш, отделеней управляющеш, парторганизацей секретараш, кхыбараш.

— Районе парторганизаце керттера декхар да, — йоахар дувца оттаьлча деша хьакъехьа доклад яьча райкома секретара нов. Мальсагов а,—мамогга чехкагІа оасарах хьажкІаш цІенъелга, хІана аьлча, цох тийша хургда ялат хьувкъийлга.

Райкома пленума доажъашхоша юрта боахама балхий гІулакх даьшхачул тІехьагІа царна хьалхашка эттар сатийна вагІа йиш йолаш сурт дацар. Ший ханнахьа дІайха а декъа а лаьттача аьхкан деноех пайда да эцаш, ха тувлаялийтар бахьан долаш кхашкара оасар хьажкІел совдоалаш доагІар. Цхьабакъда, совхозий отделенешкара къахьегамхой массанахьа а балхах чуийна-м боахк. Балхаш дукха Іайнад: оасар, йол хьокхилга, кІан, кени, мукхи чуэца кийча хулга. Массарел а хьалхагІа де дезаш да моша горошек чуэцилга а из консервни заводашта дІалулга а, хІана аьлча уж чуэцара ханах цхьа ди а тувладалийта йиш яц, хІаьта совхозашта тІабоагІача пайдах нонагІо дола даьхьа а дІалоац цар.

Іуйрина бархІ сахьат доалача хана Долакха-Юрта тхо дІакхаьчача болхлой машинашца кхашка дІаухаш бар. ТІехьарча машинаца хьажкІашта оасара болхараш кхийтар тхох. Яьннача ханашка а вахара говзалга а диллача шоайла чІоагІа эргаш бар уж — кхувш боагІача кагийча нахагара денз кховзткъеи иттара а безткъара а баьннача къоаношка кхаччалца. Акиев Ражапа, Кусиев Махьмада, иштта кхыбараша, нагахь санна дукха ха яьнна бокхий хиннабале а, тахан шоаш а, иштта отделенера болхлой а оарцагІбаьхаб ялат оасарах цІендара, из дикагІа хьувкъийтара. Кхы цхьаькха бахьан а дар Долакха-Юртарча болхлой тохабалара. ДІаяхача хана тІехьлюсаш, балхаш лерттІа доацаш хиннача отделене социалистически яхь лоаттаеш совхоза хьалхален байракх лелаю. Из сийле шоашка йитара, кхычарна юкъе хьалха латтара тІехьа лоаттабеча къовсамо кхы а айдора цар хьинар.

—Хіанз тха кхашка хьажа даханча бакъахьа хургда вай, — аьлар совхоза директора Харсиевс. Біаьсти ялаташ дІадувча хана агротехника бокъонаш ца толхаяр боккхача лоархІаме хиннад. Цудухьа хІанз Долакха - Юртарча наха шоай хьажкІех еш йола журал кхетае атта а да.

— ХІанз оаха цхьан гектара тІара 45 центнер фуал яьха хьажкІаш чуэцаргья, аьнна декхар тІаийцадале а, — йоах Харсиевс, — со шеь вац оахош 70 центнер лургилаpах, хІана аьлча дегІ даьхьаш йоагІача хьажкІаша из ала бокъо лу.

— Звеношеи бригадашеи болх мишта бу? Цар дий тІаийца декхарш? — аьнна, хьаттча Харсиевс тхо дІаТІадигар Кусиева Заидата звено участок йолча. Баьча балхо, хьажкІий хенаш диза хиларо, цар дегІадаро хьахьокхар цу звено участке белгалъяьнна ялатий йоакхо еш нах хилар.

Долакха-Юрта дІакхачалехьа, Наьсарен райкома пленуме а хезаяр тхона Кусиева Заидата цІи йоахаши цун звено болх могабеши. Цхьабакъда, Заидат ше а цун звеноцара кагий нах а бІаргабайнабацар тхона.

— Тха Заидата звено йолча хиннадий шо?—аьнна хьаттар отделене управляюще а.

Из санна дола хаттараш дукхахенешкара а хезар тхона. — Заидат цІенхашта кхалсаг я. Из ца йовзаш а цун звено кхашка ца хьожаш а дІа магІолаш, — аьлар отделене парторго Кулбужевс а. Цудухьа тхона хеталора ха яха, йоккха хила еза-кх из Заидат, аьнна. Цхьабакъда, кхай тІа дІакхаьчача оасар деш боахкача нахацара хьа а къаьста, тхона духьал енар юкъерча дегІара, гІийло къона саг яр.

Кагийча наьха болх ираз долаш а бийца, кхы цар ха ца йоаеш, хьажкІашка а хьежа дахар тхо, тхоаш юхадоагІаргда а аьнна.

Долакха - Юртарча отделене дІайийнача 1491 гектар хьажкІашка хьежа чаьхдаьлча тхона массанена а Заидата участок йиц ца луш дагайоаллар, кІаьта цун а ший бахьанаш дар. Нагахь санна лаьтта гобаькхха цхьатарра дале а, дІадера ханашка диллача кхы эргаш хІама деце а, гуш дар йоаккхо дукхагІа яь гІулакх нонагІа кхаьча хьажкІаш гІоръяьнна дикагІа хилар. Сарахьа тхо юха біаргадайча Заидата йоахар:

— Дахача шера ялат баккха во хиннадеце а, сона айса баьча балхах салоІам хиланзар. Цудухьа укх шера біаьсти ялат дІаде доладелча гІоне дерригa балхаш се даькъа йоацаш, сай біарга Іунал доацаш леладайтанзар аз сайгарча участка тІа.

Ялат хьувкъийтара йоаккхо біаьсти ца йича ялац, йоах Заидата. Цудухьа тракторни бригаде дикагІа волча трактористаца Даурбеков Яхььяйца агротехнически Іилмо ма яккара болх вІаштІехьбаькхар цо. Кхашка лоа уллашехьа 104 тонн кІо диллар. Ялатапта гІулакх дика делга ховргдар хьажкІаш тІаяла йолаеннача хана а тІехь, хІана аьлча гобаькхха мел дада кхаш Іаьржа долча хана Заидата хьажкІашта макха бакхха торо хилар. Кхо диллярах тоъам ца беш, іоккьанца культиваци еш кхашка лаьтта хьаьнду молхаш тоха йолаелар Кусиева звено.

Ханза шозза культиваци а шозза оасар а даь, хьажкІаш канаш даха йолаеннаяле а, Заидата звено сатийна ца Іеш, даиман къахьегаш я. ТІадьннача оасара цел тохаш, хьажкІаш листа йолчара нийлхъеш боахк кагий нах. Шоашта хьаеннача 32 гектарал совгІа звено членаша лелаю кхы 76 гектар хьажкІаши 50 гектар гидуаргаши.

— Тхоашкарча участка тІара ялат, кхыбарашта хьокхам а луш, дика хьувкъарг хиларах теш тхо,— йоах звеноцарча Куснев Мусас. — Тхоай участок лорае а цу тІара хьажкІаш, цаІ ца йойташ, Іаьдала амбарашка дІакхачийта а сайна тІаийцад аз.

Къахьегама дисциплина дика я Заидата звенон. Іуйрина, целаш бе а доахкаш, цхьатарра юрта юкъе арабоал мехкарий Шибилова Лида, Дахкильгова Ханифа, Торшхоева Эсет, Торшхоева Диба, Торшхоева Хіажар, кхыбараш. Мехкарий а кагий нах а дийша ба, 7 классага кхаччалца образовани я царех хІаране. Цхьабакъда, Заидата звеноцарча кагийча наха хьалхашка латташ цхьаькха лоархІамера декхар да: дІахо дешилгеи шоай агротехнически говзал лакхъеллеи, хІана аьлча юрта боахама хІанзарча хана дийша нах еш, адамаша ялат хьувкъийтара тІехьа лоаттабечА къовсаме царна гІо ду говзача, чоалханерча машинаша, Іалаьмате дукхача технико. Техника дикагІа мел Іомаю къахьегам аттача баргба.

—Гурахьа Долакха-Юртарча кагийча нахаи мехкараштен къаьстта шоай группаш йохкартья оаха,— йоах СОКП райкома секретара нов. Тумгаевс. Дика хІама да парторганизаце дагалаьцар.

Социалистически яхьо хІара денна къахьегама керда формаш Іомаю, хьинар лакхду къахьегамхой. ВорхІ шера плана хьалхарча ахкан керда къахьегама хьокхам беннаб цу звенос. Цо беча балха ма барра зем баькхача кхетаде атта да цун къахьегам кердача заман хьисап долаш хилар.

Вай хІанз дукха я кердача тайпара къахьега шоай говзаш бола совхозаш, колхозаш. БІаьш а эзараш а болча наха шоаш беча балха дерригa шоай хьинар а говзал а тІадохийт. Из хІама къаьстта боккхача лоархІаме да цо вай паччахьалкхен доккхий рузкъаш совдоахаш хиларал совгІа, социалистически мехка мара хила йиш йоацаш дола керда дар хьахулаш латтара тешал деш хиларах а.

Районе а совхозе а хІанз доккхал ду Кусиева Заидата звенон балхах цун доакъашхой хеста а бу. Ук. деношка Наьсарен-Вокзале цхьа воккха саг кхийтар сох. Долакха-Юрта керда фуд, аьнна цо хьаттача, из Заидата звенон Іулакхаш шийга дІадийнача, вІалла а из йовзаш воацача, кхыча районерча къоаночо раьза хинна аьлар:

— Ма дика кхаъ бар Іа сога баькхар. Хоза хет сона вай кагийча наха иштта дика къахьегаш. Хье уж болча юхаводе согара баркал алалахь къаьстта Заидата а цунцарча кагийча наха а. Цар лаьца ниъ даькъала хилба.

Къахьегамо саг кхеву, цун оамал, вахара хьисап хозагІча новкъа нийсду. Никъ дика хилба Кусиева Заидата а цун звенон а.

Б. ЗЯЗИКОВ.

Сурта тІа: оасар деш я Кусиева Заидата звено (аьрдехьара аьттехьа) кхоалагІа латтар З. Кусиева.

Г. Купина сурт.

Ахьмад Ведзижев

СЕЦЦА

(Дувцар)

Шоллагіа ди дар Дауд кхий чу улла. Цунна «Іал кІеззига гІадамаш дадар.

— Хьо шпион хилар бакъда, е дац? — аьнна хьаттар салтечо, цкъа шоаш шиъ виссачада. Гарга гІолла саг хилча укханца къамаьл де вахьацар салте, хІана аьлча, царна бокъо лацар лаьца воаллача Даудаца цхьаккха тайпара «къамаьл хила. Кхыдола дешаш-м хала а атта а кхетадора Дауда, бакъда «шпион» фу дош да ца ховш, чІоагІа саготлора цун. «Шпион... шпион... Сона-м хезадац цу тайпара дош»,— яхаш, ше-шийца уйлаш йора цо.

— Э-э-э — аьле кулг лостадора салтечо. Дауд шийх кхы ца кхийтача,— из degІ доаккхаш фу деш йиннав хьо эрсий мотт а ца Іомабеш... Сесаг йий хьа? — аьнна хьаттар салтечо юха а.

Салтечо ше кхетадеш дола дош аьлча а хоза хетар цунна.

— Я-те... сесаг я. Шиъ бер а да— кІаьнки йиІиги,— аьлар Дауда, цунах салтечоа тоам хулаш мо, ший бераш долга цунна дІа а хойташ.

Селхан Іурра ше цІагІар аравоалаш укханна дага а дацар ше сарале дезалах юха кхетарг-мичав аьнна. Цудухь шийх хургдар ца харал чІоагІагІ, укхан дег тІа бохам латтар сесагага а берашка а ше бахьан чІоагІа сагото хургхиларах.

Дауд селхан Іурра, веннача ший гаьнарарча гаргалча сагах кодам бе ваха араваьннавар. КІур бе хІама дацар киса а цІагІа а. Цудухь ше новкъа валалехь юртарча тика тІа тхьамка эца кІаьнк вахийтар цо. КІаьнк тхьамка доацаш вера юха.

Кхоана хургдар тахан ца ховш кхераме ха яр лаьттар. ХІанз-хІанз деникинцаш юрташка чухьалх яхаш дар массанахьа хозаш хиннар.

Дауда къоастадеш дацар деникинцаши, кІайбараши, кІайказакаши яхаш массехк тайпара йоахаш йола цІераш шоашта юкъе бувзам болаш я, е яц. Цо хоадам боллаш кхетадора ца!: нагахь кийнах пІе зиг доалле, е седкъа а боаллаш бухь багІа кий туллаш вале — из доттагІ волга. Цудухь, каст-каста цу тайпара сесаг шоай юрта вена нийсвелча. Дауд дагахь эгІазло йоацаш, цІенача уйланца хьежар цунга.

...Ер кодаме водача новкъа, дукха юстара йоащаш цІерапочтанькъа станци уллар. Цига массаза а базар тІа дохкаш тхьамка хулар, цудухь Дауда соцадир станцера тхьамка а кийца гІолга.

Тхьамка а ийца, Дауд базара юххе ягІача гаьнах дІатесса латтача ший говра юха тІавеча, говра уллув эпсари цин салтеи латтар.

— Хьа каьхаташ? — аьнна хьаттар эпсаро Дауда тІа а човхаш.

Цун хаттара дукха раьза воацача Дауда дагахь цхьаннена тІехьа вож хувцалуш массехк уйла хувцаелар.

— ДІарча юртара ва со-м,— аьлар Дауда, шийна ца ховча эрсий меттаца, эпсарга безаме велакъажарца ший юрт йолча оагІорахьа пІелг дІа а хьокхаш.

— ДІарча юртара, дІарча юртара!— аьнна дистбІара а иккха, ший низ макхоачча лостабаь Дауда батах бий техар эпсаро. — Вела сенна вел хьо... Аз хойтаргда хьона дІарча юртара-м, аькха!

— Аькха яІ, аькха!.. Шпионал де вайтавар хьо!

Кулгаш ше дийхка ваьлча Дауда мерий «Іал а вена бІеха яппараш йора эпсара.

Духьале яра цхьаккха аьттув боацаш ше висарах чІоагІа Іоаткъам хилар Дауда. Эпсаро еш йола яппараш а, цо шийна теха бий а новкъа хиларца сов чІоагІа эгІазвахарна цергаш а хьокхаяь цо аьлар:

— Хьо хье да бІеха жІали!— аьнна.

Ший бе йоалла лоаца гІадж кертах а батах а къоаста ца еш Дауда етта волавелар эпсар.

— Фу деш латт шо! — аьнна, юххе латтача салташта тІачайхар эпсар ший пхьарс кІаьдбелча,— дІаетта цу аькханна!

Лаьтта гІолла дІа-юха керчавеш дохадаьча барцкъий а, чопилгаш а дІаиха йоастаеннача кетара а тІолхаш яр Іоядаш.

Дауда етташ дуккха а нах бар гонахь гулбенна.

— Ай, адамаш дац шо, тоъергда шоана! — аьнна, эпсар белаж а лаьца, хьаозавир гулбенначарна юкъе хиннача цхьан йоккхача саго.

— ДІадала гучара къаденна гІам! — аьнна йоккхача сага тІачайхар эпсар.

...Делкъел тІехье яр Дауд хьакхийтача. Йийла латтача кхийн наІара хьалхашка гІолла дІа-юха а ухаш лелача салтечунга дехар де оезам хилар Дауда кулгех йийхка хІама хьайоастаялар аьнна, бакъда шийна еттар дага а деха цунга дехар де дего витанзар из.

ГІаьле оза безам хиннача Дауда, безаме дош аьнна а салтечунна ше селла гІаьленна гІаддейна волга дІа ца хайта гІерташ, салтечунна тІачовха воаллаш мо, гІожо аьлар:

— ГІаьле озийта укхаз, гІаьле! — аьнна.

— ГІхьамка дий хьога? — аьнна хьаттар салтечо, цун кулгаш а даьста.

— Деце дала-м валлаш хьо?

— Воал,— аьлар салтечо.

— У хилар кхерам бар Іа деннача тхьамкех.

Хьоарчаяьча хІамо Іийда лазаш дола Дауда кулгаш дика хьелуш дацар. Боккхо баькхха гІаьлен кІур чуэзача даьтта хьекха нахьара маьчи мо кІаьд делар Дауда дог.

Иштта лаьца воалаваьвар Дауд укхаза. ШоллагІа ди делкъийга кхоачаш латтар, бакъда, цу шин дийнахь укханга цхьаккха саго корта а болаш оалаш хІама а дацар, е эцаш лодкъам а бацар. ШоллагІа ди дар Дауда цхьаккха тайпара кхаа ца лу. ХІанз укханна ха тІа латтача салтечо Степана селхана а санна ше ха тІа нийсвелча кулгех хьоарчаяь хІама хьа а яьккхе, лочкъайий маьхха чІегилг лора Дауда.

ЧІоагІа гІад водар Дауд Степан ше лоравеш хилча. Цо шийна луш йолча маьхха чІегилгах церг техе йист а яьккхе, цхьа ха яллалца из бага Іувшар цо, маьхха чІегилг кхоача ца еш, дІахо гове гІерташ.

ХІанзале а Даудага ший бала кодабаьбар Степана. Цун дувцарах Дауда хайнадар салтечун къаьна даи, хІаьта зІамига бер а долаш сесаги цІагІа диса хилар.

— Со деникинцаша салталла воаккхаш ах гали хиллал ялат дацар тха цІагІа. Мацалла дезал бовр кхер со, — йоахар салтечо.

Шийгара сагото йиц а лийла, салтечох къа хетар Дауда цо ший бала кодабича.

— Степан, хьона ца ховш хила йиш-м ма яц со лаьца хІана воаллаву? — дехарийца цІаьккха а хаьттар Дауда.

— Аз ма аьннади хьога, хьо шпион ва йоах... Хьа гІулакх, бакъдар аьлча, кхераме да. Полковник цІаварга хьежаш гоаву хьо лодкъам ца эцаш.

— Фуд из шпион яхилга да, со кхета а веш хьаалал хьай из,— дийхар Дауда салтечунга.

— Шпион—тха къайленаш ха, тхона тийшача балха вена саг ва... Иттазза-м аьннад аз хьога из. Хьо дІаьаьнначох кхеташ ца хилча фу де деза аз.

Дауда хьаькъало кхетадеш дацар цу дешай маІан. «Сона сенна эш акхар къайленаш, е са фу гІулакх да акхарца», — йоахар цо ший дагахь.

— ТІаккха полковник цІа маца воагІоргва? — аьнна хаьттар цо салтечунга.

— Сона сенах хов из цІа маца воагІаргва!.. Тхона хойт мотт хьуна цар шоаш леладер. ХІанз-хІанз воагІаргва яхаш хьежаш-м ба.

Малх чубизаргахьа дІалестабар поручика ва а вена Дауд кхийна уллув дагІача цІагІа чувугаш. Степан наІарга а вита, Дауд цІагІа чувигар поручика.

ТІехьашка ши «улг а лаьца цІенюккъе уралаттар тІема форма а ювхаш, юккъерча дегІара саг. Дауд чинехи формаяхи кхеташ вацар, бакъда цун латтарга а, тІерча формага а, йоккхо яьннача можага а хьежача Дауда кхетадир из воккхо хьаким хила мегаш хилар. «Ер хила веза-кх из Степана вийца полковник»,— аьнна хийтар цунна.

— Хьан вайтавар хьо тха доазон тІа? — аьнна, хаьттар полковника Даудага, укханна хьалхашка дІа а этта.

Цун хаттарах кхийтар Дауд. «Ер безаме, беркате саг ва, укханга ше ма-барра дІабергба аз сай лоткъам», — аьнна соцадир Дауда.

— Хьо хьаким ма-вий,— аьлар цо,— со миска саг ва... Хьо мо хьаькъал долча сага дика довз мискача сега хьашт. Со кодаме ваха аьнна...

— Из дац аз хеттар-м,— аьнна юкъе иккхар полковник Дауда шийна ца ховча эрсий меттаца беш болча лоткъама, борд-бордах вела а къежаш,— мала вар хьо тхона юкъе вайтар?

Полковника деш долча дерригача къамаьлах кхеталацар Дауд, бакъда шийна хинна хьовзам полковник кхета а веш дІабийцача, бехказа а ваьнна цо ше дІахецийтаргволаш мо хетар цунна. Цул совгІа полковника деш дола къамаьл тІа ца чувхаш даро а чІоагІа догдоахийла йора.

— Сона эрсий мотт дика хац. Аз дех хьогар сога дикка ладувгІар...

— Говза хила а гІертаций,— аьлар полковника, шийна уллув латтача поручикага, Даудагахь корта а лостабеш.

— Сецца,— аьлар полковника поручикага, юха а Даудагахь корта а лостабеш, — гІалера а ваькхе, сага ца гучча... Дауда кхетаданзар полковника дешаш а е цу дешай маІан а, бакъда поручика уж дика кхетадир.

— Кхоачашхургда, господин полковник!

Полковник волчара ше дІавугаш тайп-тайпара уйлаш ессар Дауда дег чу. «Мукъа ха мича хул хьакимий,— йоахар цо ший дагахь,—цІаькха юха вийхача-м дІадувцаргдар аз цунга ер ше ма-дарра».

— Фу аьлар хьога? — хаьттар Степана, поручик дІа а ваха шоаш шиъ висача.

— Хоадам боллаш хІама-м аланзар... Сай лоткъам цунга дІабе безам хиннабар са, бакъда из мукъа вацар сога ладувгІа.

— Э-э, са доттагІ, даькъаза саг хиннав хьо а,— аьлар Степана, шешийца доккха са а доаккхаш.

Полковника поручикаца мел даь къамаьл а хезадар наІарал арахьа лаьттача Степана, цудухьа цо дерригa а кхетадора. Салтечоа бехк а гунахь а доацаш вовш латтача Даудах кха хетар. «Веннар-м дІаварвар,— йоахар цо ший дагахь,— къа дечий бойл дусача берий, сесага... Са бараш сох белхаш мо укханах белхаш хургба-кх укхан дезал а».

...Сецца, набара тар а кхийтта вагІа Дауд, чоаже техача мІарго лоза а ваь сома иккхача, цунна тІа а этта латтар эпсар.

— ГІатта, волле! — аьнна Дауда тІачейхар эпсар.

Шийна мІарга тохара бахьанах ца кхеташ волча Дауда, эгІазлонах воаставала ца могаш хаьттар:

— Мича долх вай?

— Дукха ха гІийртача ханал хьалха къалургва хьо... Сихле, сихле! — аьнна тІачейхар эпсар.

Анаюх сийрда йоалаш латтар ераш станцерча поселкал арабаьлча. ДІахьежача, дехка юкъера мо гуш уллар Дауд ваь а кхийна а йола юрт. Ший юртах бІарг ма-кхийтте а, цига вугавалар-кх со а аьнна хетаделар Дауда, бакъда цунга дог доахилга яцар. Ший дагахь кхийтар Дауд ше ве вугаш хиларах.

Шийла ши гІа мара воацаш хьалха водача эпсара бІарг тІаэттар Дауда. Цунна тоха безам бар цун. бакъда кулгаш дийхка дар, тІаккха кулгаш мукъа ца хилча кхы де хІама дацар:

— Ве вуг Іа со? — аьлар цо чІоагІа цІогІа а теха шийна хьалха водача эпсарга.

— Волле, волле, дукха талбаш а ца етташ — аьлар эпсара ше воддаше юха а вийрза.

— ЖІали яІ, жІали! — аьнна эцсарга яппараш йир Дауда.

Юха тІа а вийрза Дауда хьалхашка сецар эпсар.

— Хьанга ях Іа из?

Кхы цІаькха а бІеха яппараш а яь юхьмараш тІа эпсара тугаш техар цо.

Дауда тоха аьнна бий лостабир эпсара, тІаккха соца а венна кисара хьалдаькхача йовлакхаца ший бат цІенъийр цо.

— Хьо лей... аькха... хьо... хьо — сов бирсвенна лерттІа йист хила магацар эпсара.

Малх лоамах хьагучабоалаш латтар ераш шаьрача ара, доагІача хи йисте сейцача. Дауд Іохоаваьча уллув гонахь а чу а йокъаенна йоархІаш а ягІаш боккхо кІоаг боаллар. «Дика каш а ма-д сона нийсденнар», аьнна хетаделар Дауда ший дагахь. Хадданза бордаш вІашта а детташ дуІаш дора цо.

— ХьалгІатта!— аьнна Дауда тІачейхар эпсар. — ХьалгІатта, хьожар со хІанз Іа фу илли оал!

Меттахь а ца хьовш, ший даттара дуІанна бордаш вІашта а детташ вагІар Дауд.

— ХьалгІатта яхаций хьога! — аьнна цІогІа техар эпсара Дауда нийсса тІа а этта.

Ше деш дола дуІа соца а даь сихха ураэттар Дауд. Ше ураэттташше, лоста а баь, шийна хьалхахашка латтача эпсара цу гийга тІа мІарга техар цо. Дага а доацаш кхийттача мІарго «эъ» — аьнна эккхийтар эпсарга.

Гийга тІа ши кулг а дылла, гора а хайна вагІаш цхьа юкъ яьккхар цо. Лазар дІадаьннначул тІехьагІа, эгІазне Дауда бІара а хьежа, кхы йист ца хулаш салташта тІавахар из сихха.

— ТІалаца топаш! — команда елар, эпсара.

Цхьан салтечо Дауда топ тІа лаьцар. Бакъда, Степан корта чу а баха латтар.

Цецваьлча мо Степанага хьежар эпсар.

— Хьо фу деш латт? — аьнна Степана мерий кІал а водаш хаьттар цо.

— Господин поручик... аз тохаргьяц цунна топ, — аьлар Степана, чубахачара корта хьал а ца боаккхаш.

Шийна хезачох бокъонца «хеташ воацача воах салтечо ше Дауда тІалаьца топ Іояхийтар.

— Фу?! — эпсара теша лацар шийна хозаш долчох.

— Аз цунна топаш тохаргьяц! — аьлар Степана эпсара бІарга тІа бІарг а оттабеш, къоастадеш.

— Гм... тохаргьяц Іа?... мегаьд. ГІа тІехьашка а ваьнна, эгІазне Степанага а хьежаш, тепча яккха аьнна хумпІара тІаккхайдар эпсар.

— Господин поручик,—аьлар Степана, ше латтача нийс а луш, — герзаца бегаш ма белахь!

— Хьо ди бехкар... Аз бергбац бегаш...

Хотта мо Іаьржа тепча хумпІара чура ах араялале, топа юхьиг наькха тІа а тоІоаь, поручика топ техар Степана.

Хьайзза тІа-кІалгІа а иккха, бера тепча дІа а йодаш, бартал лаьттах кхийтар эпсар.

Степана новкъост, лоацавелча санна, цкъа Степанага хьожаш; тІаккха вежа уллача эпсарга хьожаш, ше фу аргда, е фу дергда ца ховш латтар.

— Степан... Степан, — йистхилар из іоккхера а, — хІана дир Іа из, Степан...

— Хаттараш эшаш дац хІанз... зулам ше даха деззачох дахча бакъахь да.

Ше фу дича фу аьлча бакъахь да ца ховш латтар Дауд. Эпсар вер шийна диканна да е дац — из уйла юлацар цунга, хІана аьлча, вала аьнна кийчвеннача Дауда, селла тамашийна ше Іоажалах валар кхетаде хала дар. ТІа а вена Степана ший кулгаш хьадаьстача, бІаргех хиш доладелар Дауда.

— Шунцига гІоргда вай хІанз... Кхы даха моттиг яц — аьлар Степана Даудага.

— Баркал... баркал хьона, воиал дарна, — толІавь Степан мархІа веллар Дауда.

Лоамагі хьал а баьнна, къаьгга сийрда хьежар малх цІагІаре арааьннача кхоалагІча дийнахь, Дауд шийца ши новкъост а волаш ший юртах чуволаш.

Доазол дехьара

Президента Эйзенхауэра пресс-конференци

ВАШИНГТОН, 8 июль. (ТАСС). Тахан хиннача пресс-конференце президентага Д. Эйзенхауэрга хаттар дир Н. С. Хрущев США ва мегаш хилара хьакъехьа. Президента жоп делар, нагахьа санна дувцаш дар «хьоашалгIа вар» дале уйлае езар фуд аьлча, Н. С. Хрущев хьаьша вав тIэцар а цунна гIулакх дар а да. XIаьта нагахьа санна переговораш е воагIе, цунца дувзаденна дукхха цIенхашттара дешаш да. Эйзенхауэра белгалдир, США цхьоагIо йолча мехкий группацара хилар а союзацарча вокх доакъашхой а хьашт долаш йола переговораш е цхьан правительства кулгалхочоа хала хургхилар а. Нагахьа санна дувцаш дар правительствашта керте латтараш «светски» хьисапера вIашагIкхетар дале, из ше да.

Советски премьера хьалхарча заместительца Ф. Р. Козловца хиннача къамаьлах лаьца шийта даьча хаттара жоп луш Д. Эйзенхауэра аьлар, советскии американскии халкъашта юкъе доттагIал да.

ПЕРУ. Мехка столице — Лиме полице лелхабир «Халкъа гIулакх» яхача парте лидер Фернандо Белоунде лацара духьал митинг вIашагIйолла гIийртаь демонстранташ.

Сурта тIа: лаьца чуволлалехьа демонстранта етташ боахк полицейскеш.

Ассошиэйтед Пресса сурт.

Iилман аппаратура тIа а йолаш американски ракета сигала хецар

НЬЮ-ЙОРК, 8 июль. (ТАСС). Ассошиэйтед Пресс яхача агентства корреспонденто Вашингтонера беча хоамах, селхан 750 миль (1200 км) лакха ракета урагIа хийцай США-с Лаьттанна гонахьара Iалама радиаци йистар духьа.

Ракета урагIа хийцай Уоллопс яхача острова тIарча (Виргиния яхаштат) аэронавтикани космически яссале тахкарах йолча национальни управлене базера.

Диъ лагIа долаш йолча ракета конуса тIа 45 фунт (20, 4 кг) дозал дола Iилман аппаратура оттаяьй специалисташа.

Сахара—атомни полигон яц

ЛОНДОН, 9 июль, (ТАСС). Французски правительствос Сахаре атомни герза тохкамаш де лерхIаш хиларца дувзаденна Францен президентагара де Голлагара уж тохкамаш де цага лаьца гIулакх цIадакхар дехаш ше французски правительствога яхьийтача заявлене текст дукхача мехкий правительствашка яхьийтар Гана правительствос.

Англе ара ца доалаш дисад 1.110 газети журнали

ЛОНДОН, 8 июль. (ТАСС). ХьалхагIа санна забастовка еш полиграфически промышленностера 150 эзар болхло ва. Арадалац провинцешкара 1.110 газети журнали. Дукхха а зIамагIа долаш арадувл центральни газеташ.

Англе полиграфически промышленноста центрех лоархIаш йолча Уотфорде полиграфистий демонстраци хилар селхан. Демонстранташа кхайкадеш лозунг дар «Уотфорд обсевер» яха газет ма эцалаш, хIана аьлча штрейкбрехераш ба из арадоахараш».

Забастовка еш болча болхлошта раьза бар горнякий Къама профсоюза хIара шера хулаш йолча конференце дакъа лоацаш бола викалаш. Тахан хиннача заседане массава раьза а волаш делегаташа тIаийцача резолюце тIа забастовка еш болча болхлошта тешам лу шоаш уж хьаллоацаш хиларах. Забастовка яьча болхлошта шоаш раьза хилар хьахьокхаш йола резолюци тIаийцар тахан цу тайпара хIара шера хулаш йолча транспортний говзал йоацаши болча болхлой профсоюза конференце делегаташа а.

ЧЕХОСЛОВАЦКИ РЕСПУБЛИКА. Чехка дегIайоагIа Малхбоалерча Словакера Кошица яха город Гарггарча 15 шера Кошице бахача наьха дукхал 250 эзар сагата дIакхоачарIда. Цига хьалъергья 30 эзар квартир города йиххе хьалъеш латтача металлургически комбината, металлах хIамаш еча предприятей, химически дахчах хIамаш ечеи промышленностий болхлошта.

СУРТА ТIА: Кошицера керда улица.

Я. Тахезе сурт. Чехословацки телеграфни агентство.

Дика салеIар пенсионераша

Дахача кIирандийнахь МагIалбике Серго цIерахча участкерча стадионе а таьний беша а салоIаш хилар пенсионераш. СалоIилла вIаштIехьадаьккхар пенсионерий касса правлене а горсобеса а.

Пенсионераша балхаш деш лелаеш сомий, баьца даарий бешамаш я. Соалка шоаш лелабеча подсобни боахамах 102 эзар сома пайда ийцаб пенсионераша, хIаьта укх шера 140 эзар сома пайда баккха лаьрхIа ба уж. XIанз дукха ха йоаццаш шоаш лелаеча бешамашта оасар даь йистедаьккхад пенсионераша.

Шоай балхаш йистедалар белгал а деш салоIаш бар уж цу дийнахьа. БIаьш нах бар стадионе гулбеннараш: пенсионераш, цар дезалаш, иштта кхыьбараш. Царна юкъе бар граждански а сийлахь-боккхача Даьхен а тIемашка дакъа лоацаш хиннараш, эггара хьалха МагIалбик Iоюллача дакъа лоацаш хинна къаьна нефтяникаш, иштта кхыбола пенсионераш.

Тайп-тайпарча ловзарех: доминох, шашкаех, шахматех ловзаш дIадоладир пенсионераша из ди. Котбаьннарашта совгIаташ тийлар. Дика концерт оттадир салоIарашта 1-гIа Мая цIерахча клуба агиткультбригадо. Концерт чакхдаьлча юкъарчIа касса чотах хIама диар пенсионераша. Ловзараш деш, Iам тIа лувчаш, маьлхе боагаш, цIенача фега хоза сакъердаме салоIаш дIадихьар пенсионераша кIиранди.

А. ХАРСИЕВ.

(Тха собкорр.).

Теркал хIана яц Калинина цIерах йола поселок?

КхоалагIа шу да Калинина цIерахча поселке нах баха. Дешгара-ди массаза дала поселок шерлуш а нах тIакхеташ а латт укхаза.

Бакъда, поселке бахача наьха коммунальни а культурно-бытовой а хьашташ кхоачащдара кIезига йоакхо ю.

Городе дукха организацеш я поселок тоаяра ши-шийга кхоачаш дола балхаш де дезаш. Царех дукхагIа дараш укх шера даь даьнна хила дезаш а, де дезаш а да.

Iалаьмате эсала лел поселке наькъаш тоаделга. Наькъаш во хилар бахьаш долаш автобус поселка юкъе кхаччалца дIайодац. Цудухьа нах автобус сечаца тика юхе гаьннара хьатIааха безаш хул. Йоачан хинна хотта баьннача хана хала да поселке бахача наха балха аха. Ерригача поселке ца хиларал совгIа, кхьметтел городерча йоккхача организацеша а («Чечингстрой», 12-гIа стройтрест) даьдац шоаш хьалдаьча цIеношта юхе наькъаш. Доккхий ораш а даьнна латт ши шу хьалха «Чечингстрой» тресто даьча цIеношта юхера наьхьаш.

ВIаштIехьа дац поселке электросвета гIулакх а. Радио а йиллаяц. Дукха я поселке еха хина колонкаш. Колонкагара колонкага а ухаш хий лехаш лела безаш хул кхалнах.

Во лел укхаза торговле болх а. Поселке цаI мара тика яц. Цо наха кхоачам ца барах дукхагIа йолча хана шоашта эшаш йола хIама эца городе ух нах.

Поселке тикаш хьалъелга хIанз а дIадоладаьдац торговле министерствос.

ЧоагIа наха эшаш я промтовараш дохха тика. Поселке латтача промтоварни буджа наьха хьашташ кхоачащдац, хIана аьлча, аIамигача буджа чу дукха товараш леладе тарлургдац.

Калинина цIерахча поселке бахача наьха культурно-бытовой хьашташ кхоачащдара йоакхо е еза

Х. МАГОМЕДОВ.

Доккха хьинар

Ах шу совгIа ха мара яц Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драматически театр хьадийлла. Цу лоаццача хана 6 спектакль арахийцай цо ший сцена тIа. Уж да: «Асланбек Шерипов», «Майра Кикила», «Эггара дукхагIа безараш», «Совдати Дауди», «Догдоаха катинах», «Хиланза ца воалаш хинна лор».

Оттаяь спектаклаш тайп-тайпара жанраш йолаш а тайп-тайпара замаш хьахьокхаш а я. Зрителаш-та гу сцена тIа Нохч-ГIалгIайчу советски Iаьдал доаккхаш хинна тIом, паччахьа Iаьдал долча хана вайна юкъе хинна во гIулакхаш, юрта боахамерча къахьегамхой таханара ди, иштта кхы а.

Театра эггара кердагIа йола спектакль XVIII бIаь шера ваьхача французски драматурга Мольера язъяь «Хиланза ца воалаш хинна лор» яха комеди я.

Нагахь санна хьалхара спектаклаш, заманга а нахага а диллача, артисташта хьахьокхаш аттагIа хиннаяле, массехк бIаь шу хьалха баьха французаш хьахьокхар халагIа декхар дар. Из декхар кхоачашде низ кхаьчаб комеди оттаяьча Лермонтова цIерахча эрсий драматически театра керттерча режиссера нов. Децика а ролаш ловзаеча артистий а, художника нов. Сноввинга а. Къаьстта белгалбаха дог доагIа шоай ролаш дика ловзаяь Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артисташ Бадуев, Зубайраев, Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артистка Исаева. Дика лайзар артисташ Х. Мусаев, Мустапаева.

10 июне хьожаш хиннача общественносто дика къоабал а даь тIаийцай «Хиланза ца воалаш хинна лор» яха спектакль.

А. БОКОВ.

Оаха яздаьчун ларах

„Наьсарен районе саг вихьача а оарцагIа балац“

Иштта юрта а болаш укх шера 2-ча июле арадаьннача № 53 йолча «Сердало» газета тIа кепа техача фельетона жоп луш Наьсарен районе прокуратуро хоам бу: тика дIа а къайла ведда лийнна Эккажкъонгий-Юрта тика заведующи хинна Точиев Хьажбикар балхара дIаваькхав, шоллагIа саг йоалаярах из бехткокхаме озаш ва. 2 июле Точиевгара лоттъам нийца а баьннаб, цун дош Наьсарен районе халкъа суде дувца дIачу а деннад.

Маца хьалъергья школа?

Дукха хана денз дувцаш да Первомайски районерча Моче-Отарашка школа хьалъе еза яхаш. Казахстанера цIабаьхкача наьха бераш тIакхетарах хьалха хинна школа цIенош дешархошта кхоачам бергболаш дац. 70-нега кхаччалца бераш да укх хьатIадоагIача дешара шера школе даха дезаш.

Орджоникидзевскера нийца фински цIенош хьал а дена, хьалдогIа деза яха къамаьлаш даьд районе. Бакъда, корта а болаш цу дешах кIанзалца хьадаь хIама дац. Школа махулла чехкагIа хьалъянь ца йоаккхе Отарашкара дешара болх тоалургбац.

Цу гIулакха лерттIа доал деш яц районо, юртсовет, райисполком. Райисполкома председателе н. Шадиева школа гIулакх шийга хьоадича «из дош кьоастаде деза» аьле оал.

Берашта а берий даьшта а 1-ча сентябре школа кийча хилар деза, царна пайдана дац районерча кулгалхоша Iоманду дешаш.

Т. ХАШИЕВ,
Моче-Отарашкарча школа заведующи.

Педучилище занятеш чакхъяьннай

Берий цIеношка болх бергбола ялх бIаьннел совгIа специалист арахийцав из йиллача хана денз НохчГIалгIай педагогически училищера.

Укх шера кхы а керда специалисташ арабаьлар цигара. Из я 12-гIа выпуск. Цу гIулакха хетаяь хилар дукха ха йоацаш училище хинна вечер.

Вечер хьаеллаш къамаьл дир училищен директора нов. Ибрагимовс. Ший къамаьлаца цо даькъала бийцар выпускницаш. Берий воспитателе диплом елар 61 йоIа, царех 24-на тIехдика дешарах а луш. Иштта выпускницаш даькъала бувцаш къамаьлаш дир хьехархоша новкъосташа Кастрикинас, Качурас, училища заведующи йолча Шабельскаяс, комсомольски организацен секретара Кудусовс.

ТIех дика дешаш училище йистеяькхача Имшенецкая Галинас доккха баркал аьлар шоашта хьийхача преподавателашта. Дiахо йодача хана балха тIа вай хьалкхувш йола тIехье коммунистически уйлаца шоай низ а хьинар а шоаш ходерг ца хиларах тешам белар Галинас.

Студенташ тIехьабисац

СССП ЦК Пленума Кхайкарло вIалла а ца хиннача тайпара айдаьд Грозненски орден лелаеча нефтеперерабатывающи завода болхлой балхацара безам а хьинар а.

Укх деношка завода ерригача коллективо чIоагIа балха овсарле лакх а яьй, доккхий балха толамаш а даьхад.

ССКП ЦК июньски Пленума сийна лаьцача яхье йоккха котало яькхай Грознерча нефтяной института студенташа лелаеча, № 8 йолча установка коллективо. Студенташа шоаш тIаийца социалистически дехараш кхоачащдарал совгIа 1000 тонн сийрдача нефтепродуктай еннай. Дика балхаш даьд оператора Л. Болдасовс, Н. Шабановс, В. Лукьяненкос, иштта кхыбараша.

Установка начальника Л. Бедрицкес теттара дика лаьрхIар стажировка дIахьош хиннача студенташа Ю. Козловси, Т. Кондратскаяси, В. Усеи даь балхаш.

Г. ГЛАЗОВ.

Школьникашта кинофильмаш хьувкх

Школьни каникулаш йолча деношка Грознерча дешархошта кинофильмаш хьувкх 1-ча Мая цIерахча саде.

Дешархошта хьекхад «ЦхьоалагIча классера йийиг», «Ще галстук», «Илья Муромец», «Полка воI» яха киновартинаш. Дiахо йодача хана бераш хьожаргда «Турпален школа», «Партизана бераш», «Павел Корчагин», иштта кхыдолча кинофильмашка.

С. ВОРОНИН.

РАДИОПЕРЕДАЧАЙ ПРОГРАММА

12-ча июле: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.35 — хоамаш; 7.45 — «Ленинан некъ» — газета обзор; 8.20 — «Сердало» газета обзор; 9.30 — Советски эскархой заявкех концерт.

13-ча июле: «Къахьегама овсарал дегIадар алапий дегIадарал лаккхаГIа хIана хила деза» — беседа (эрсий меттала); 7.35 — хоамаши передачай программеи; 7.45 — Малхен бутти лацарах йола беседа (нохчий меттала); 8.45 — «Назрановски совхоза Яндарерча отделене», корреспонденци (гIалгIай меттала); 9.00— Речменски Халебски произведенеях концерт; 17.00 — «Къона мастераш» — передача (эрсий меттала); 17.20 — «Хьакхар а ардар а къаьста долаш ялат чуэц оаха» — передача (гIалгIай меттала); 17.35 — Нохч-гIалгIай музыка концерт; 18.00 — «Малхбузенгахь бодача новкъа» — передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — «Тхо производстве балха долх» — катирхошта передача (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийн гIалгIайн метташка).

14-ча июле: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.35 — Хоамаши передачай программеи; 7.45— Советски Союзерен доаэол дехьарен хоамаш (нохчий меттала); 8.45 — Мехкдаьтта болхлошта — передача (гIалгIай меттала); 9.00 — СССР-а халкъий музыка концерт; 17.00 — «Машин-наькъахой Денна накъа долхаш» — передача (эрсий меттала); 17.20 — «Колхоза бокъонаш» — беседа (гIалгIай меттала); 17.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.40 — Партехи, доттагIалахи, машарахи дола иллеш; 18.00 — «Пропашни культурашта тIехдика гIулакх» — передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.35 — Керда хоамаш (нохчий меттала); 18.45 — «Кердача дешара шерага школаш кийчъялар» — беседа (нохчий меттала).

15-ча июле: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.35 — хоамаши передачай программеи; 7.45— «Ленинан некъ» — газета обзор; 8.45 — Советски Союзерен доазол дехьарен хоамаш (гIалгIай меттала); 9.00 — Халкъий турпалех дола иллеш; 17.00 — «Производства экономика кIоаргга Iомае» — беседа (эрсий меттала); 17.20 — «Механизаци яра къовсам лоаттабераш агитаторраш ба» — передача (гIалгIай меттала); 17.35 — «Шалински района художественни самодеятельность» — концерт; 18.00 — Мехкдаьттани химически промышленноста болхлошта передача (эрсий меттала); 18.20— Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — «Паччахьалкхенна ялат дIадалара план ханал хьалха кхоачашъергья оаха» — передача (нохч. метт.); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийн гIалгIайн метташка).

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Пакистана къамаргах такхарг тесса муш

Пакистане этта цIенхашттара политически экономически кризис къаьстта дукхагIа чIоагIъелар соахка октябрь беттa Iаьдал хийцачул а кьиза тIема режим оттаяьчул а тIехьагIа. Пакистана халкъа хулаш мелдолча цатоамийн хаттарийн маIан фуд аьлча, мехка доал деча гIозараша лелаю халкъа духьалара политика я, малхбузехьарча державашца цхьана барт болаш тIема гIулакхаш леладу политика я.

Пакистан хьахилар 1947 шера Инди шин доминиона еньарца дувзаденна. Цунца дIакъаьстар экономически гIулакха дукхагIа тIехьайиса йола районаш. Пакистан хьахиннача хьалхарча денношке а, цунна тIакхаьчача цIенхашттарча экономически хIалонех пайда а эцаш, США-с сихьенна ший «новкъостал» а хьоарчадир цунах (1951 шера), экономически политически гIулакхашка диллача американски монополей кара а ерзайир из. 1954 шера тIема «новкъостала» хьакъехьа барт а баь, лай санна йийхка Iохоайир Пакистан США-с, хIаьта цул тIехьа. гIа агрессивни тIема блокашта — СЕАТО-и Багдадскии пакташта юкъе а йигар из.

Цу хана денз милитаризаци яреи американски тIема низаша Советски Союзан, Китайски Халкъа Республикан, машар безаш йолча кхыча паччахьалкхенаштеи духьала тIом бе лаьрхIа йола тIема базаш мехка яхареи наькъа тIа яьнна йода Пакистан. Пакистана халкъа хьашт доацача цу гIулакхашта Iалаьмате дукха къаман ахча дIаухийт. Пакистана Iаьдалгара хиннача хоамех, алхха 1958—1959 финансови шера тIема гIулакхашка Пакистана дIадохийтардa паччахьалкхен бюджетах 71 процент дола ахча.

Цунца дувзаденна дагадохийтача мегаргдолаш да новкъоста Н. С. Хрущевс империалисташа деш дола новкъостал доашIхаш даь ер маIан: «Империалистически паччахьалкхенаша кхыча мехкашта агтара хьалха деш дола «новкъостал» да цар территорешка тIема базаш ехкар, цига шоай эскараш ахийтар, ракетни терз дIакхахьийтар. Укх тайпара нийслу из: цу гIулакха цар шоаш цхьа доллар доаду, хIаьта герзах кийчдеш цу мехкашка пхи доллар доадайт. Цу тайпарча «новкъостало» уж мехкаш къий а ду, царна кхерам тIа а тосс, хIана аьлча ракетни базаша кхы ракеташ шоашта тIаоза тарлу».

Пакистански газеташа даьча хоамех, 1951 шера денз 1958 шера июль беттага кхаччалца США-с Пакистана даь экономически «новкъостал» 700 миллион доллар хилар. Цхьабакъда, Пакистана тIема гIулакхашка дIаухийта ахча американски «новкъосталал» дукхха а дукхагIа да. Цу тIа а американски «новкъосталах» хьателаш дола ахча дIа-юха хьежадераш пакистанцаш а боацаш, дукхагIча даьхье тIема гIирсаш хьалдарга а, хIаьта иштта Пакистанага дувкхача шоай совнагIа долча, ширдаьннача кхачани промышленнии товарех боагIа мах дIателарга а дIаухийташ бола американцаш шоаш ба.

Бюджетацарча ахчах дукхагIа дола дакъа тIема гIулакхашка дIаух, хIаьта къаман боахам детIа боалабара лоадама хIама а дисац. Ший лоIамах яхаш даьккхача 12 шера чухь кIезига-дукха а хобаллал толам баьккхабац Пакистана ший промышленность лакхъяра. ДукхагIча даьхье кIадаш дераш а йолаш яйача промышленноста массехк предприяти мара йиллаяц мехка. ТIехььарча шерашка Пакистане ахча хьатIадоагIачул дукхагIа дIа а дода тIехьтIехьагIа дай а лу.

10 шера чухь — 1947 шергара денз 1957 шерга кхаччалца — лелаш дола ахча кхозза дукхагIа хиннад.

Пакистане бахача къахьегамхой хьал Iалаьмате во да. Мехка хаддaнза тIадетталуш латт эггара чIоагIагIа эшаш долча товарий маьхаш, бебаш латт хьабе болх боаца нах, ютъовлаш латт къел. Пакистански жепа йоазоно деча хоамех, эгтара чIоагIагIа эшаш долча товарий маьхаш 1947 шера денз 1958 шу йистедоалача кхаччалца йолча хана диазза лакхденнад, хIаьта кхачан товарий маьхаш — пхезза а луш. ХIаьта къахьегамхой алапеш цу юкъа 20 процент мара тIакхийттадац. Укх шера 12 феврале арадаьннача «Доон» яхача газето яздора, Карачи яхача а Пакистана кхыча городашка а маьхаш хадданза лакхлуш хьадоагIа кхачан товарашта— шурийна, даьттанна, фуашта, хьоаналашта, баьца даарашта, иштта кхычарна, яхаш. Газето яхачох, хIанз дукхха а лакхагIа да цу товарий маьхаш, 1958 шера октябрь бетта тIема переворот хилалехьа хиннaчул.

Пакистански халкъа хьашт доацаш долча тIема гIулакхашта Iалаьмате дукха ахча дIаухийташ латташехьа а, Пакистана доал деча гIозараша лоадама ахча хьожадац халкъа образованеи унахцIено лоарярен гIулакхашта. Тамаш яц, Пакистане бахача нахах 84 процент дешар ца ховш хилар. XIанз кхьметтел Пакистана столице — Карачи яхача городе а, юрта районаш ца лаьрхIачча а, 50 процентал совгIа дола деша ха кхаьча бераш да деша ца ухаш.

УнахцIено лоарярах лаьца аьлча, Пакистан дунен тIа эггара цу гIулакха тIехьайисарех йола паччахьалкхе я. Малхбоалехьарча Пакистане бахача нахах 20 эзар сага больницера цхьа маьнгии 15 эзар сага цхьа лори мара кхачац. XIара шера мехка хулаш долча халерахи, кIигехи, чумахи, хIаьта иштта тайп-тайпарча ченга а чурашка а хулча кхыча лазарехи бIаьш эзараш нах бов Пакистане. Пакистана Iаьдало беча хоамах, духхьал кхайкорах хIара шера 200 эзар саг ла Пакистане.

Къелои моцалои сабIарздаларга дIакхоачабаь Пакистанера нах тIехьтIехьа къовсам чIоагIбеш ба шоай бокъонаш яхар духьа а шоай экономически хьал тоадайтар духьа а. ЧIоагIагIа яржаш латт мехка забастовкаш.

Пакистанерча Iаьдало къиза таIазараш ду забастовкаш гIеттаеча наха, кхьметтел герз а юкъедоахаш. Пакистански газеташа деча хоамех, 1957—1958 шерашкахь Дакке, Равальпинде, Назимабаде, Карачe, Кхулне, Лайялпуре забастовкаш яьча наха топаш йийттача полице итташ бола болхлой боа а бир човнаш а йир.

Цхьабакъда, мелла чIоагIа низаш дарах юхакъовлалургбац шоай бокъонаш бахьан долаш а шоай хьал тоадар духьа а къовсам лоаттабеш бола пакистански къахьегамхой. 1958 шера октябрь бетта Iаьдал хийцачул тIехьагIа Пакистане тIема режим оттаяьле а забастовкаш йийхкаяле а, къахьегамхоша шоай къовсам сацийтац. Укх шера цхьан февраль бетта забастовкаш йир Малхбузен Пакистанерча «Бавани» яхача текстильни фабрикерча болхлошеи Малхбоалеи Пакистанерча «Адамджи джут милс» яхача фабрикерча 16 эзар болхлочои.

XIанз Пакистана доал деш болча хьакимаша, халкъа духьала а къаманна зенне а доллашехьа а, кхерамеча новкъа гIолла буг мохк. Укх шера 5-гIча марта Пакистана Иранацеи Турцецеи цхьана Анкаре США-ца Советски Союзан, Китайски Халкъа Республикан, Къулба-Малхбоалеи Азерча а Юхерча Малхбоалерча а кхыча мехкаштеи духьала шин оагIорахьара тIема барт бир. Цунца дувзаденна Советски правительствос къаьстта яьча заявлене тIа нийсхонца йоах, шин оагIорахьара баьча тIема барто Иранан, Пакистанан, Турцеиеи бе кхы пайда бац, кхыча паччахьалкхенашкарча йоккхийча монополеша царна дукъ чIоагIагIа кхачдолларали, Iалаьмате дукха тIема расходаш кхы тIа а алсамйоахилгеи, хIаьта нагахьа санна тIом хьайна болх хуле — цу мехкий территорешка хIалакхеш бола тIом оттилгеи мара.

Цу тайпара, Пакистанз США-ца шин оагIорахьа барт бар бахьан долаш империалисташа Пакистана хьалкъа кач тесса муш кхы а чIоагIагIа текха вIашкабера. Пакистана халкъа дика хов, нагахьа санна из качара муш хоада а баь, агрессивни блокашта юкъера ший мохк хьа ца баьккхача, ший лоIамах дола къам а хиннa даха а ший вахара хьал тоаде а цун йиш хургйоацилга.

В. ТУЛЯКОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — «Йис вахар».
Долалу 10, 12, 4, 6, 8, 10.
Зламига зал № 1 — «№ 9 йола палата».
Долалу 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
Зламига зал № 2 — «Американски дади».
Долалу 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
Зламига зал № 3 — «Уж вар пхиъ».
Долалу 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

13 июле (денз ерригача залашка хургда «Форда закон» яха керда художественни фильм.

«Родина» яхача кинотеатре

Iан зал

Берий сеанс «Вай городе».
Долалу 9.
«Йис вахар». Долалу 3, 7.30.
«Кхаьла Iуйре». Долалу 10.50, 5.30.
«Кочубей». Долалу 1, 9.

Ахкан зал

«Вахар карта тIа оттадаьд». Долалу 8, 9.50.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехкокхама секретара — 2-25-72; корректорске 2-30-91; партийни ваха рен экономикани отделий — 2-25-72.

СФ01783 1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, Нохч-ГIалгIай АССР, г. Грозный, Революцен проспект, 30/3. Заказ № 4288